

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Marika Korpi

*JEHOVAN TODISTAJISTA IRTAUTUJIEN
KOKEMUKSIA HENGELLESTÄ
VÄKIVALLASTA ”Katson olevani
selviytyjä vaikkakin henkisillä arvilla”*

Sosiaali- ja terveysala
2018

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Marika Korpi
Opinnäytetyön nimi	Jehovan todistajista irtautujien kokemuksia hengellisestä väkivallasta. ”Katson olevani selviytyjä vaikkakin henkisillä arvilla”
Vuosi	2018
Kieli	suomi
Sivumäärä	83
Ohjaaja	Ahti Nyman

Tämän opinnäytetyön päätarkoituksena oli selvittää, kokivatko Jehovan todistajista irtautuneet painostusta tai syrjintää ja jos kokivat, miten ne ilmenivät ja millaisia vaikutuksia kokemuksilla oli heidän elämäänsä. Tutkimuskysymyksenä oli, toteutuiko Jehovan todistajista irtautuminen uskonnollisten yhteisöjen eettisten periaatteiden 7.§:n mukaisesti. Eettisten periaatteiden 7.§:n mukaan, ”Yhteisö huolehtii siitä, että uskontokunnasta voi halutessaan erota joutumatta minkäänlaisen painostuksen tai syrjinnän kohteeksi tai minkään elimen tai uskontokunnan edustajan kuulusteltavaksi tai puhuteltavaksi.” Lisäksi selvitettiin, olivatko vastaajat tarvinneet tukea irtautumisprosessissaan, millaista tukea ja keneltä sitä oli saatu. Tärkeinä tutkimusaiheina oli myös, mitä irtautujat toivovat sosiaalialalla ymmärrettävän Jehovan todistajista irtautumisesta ja millaiset asiat parantaisivat irtautujan tilannetta. Lisäksi tutkittiin vastaajien liittymistä yhteisöön kasteen osalta. Mikä kasteeseen oli johtanut ja kokivatko he liittymisen olleen vapaaehtoista?

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä oli uskonnollinen sosialisatio ja hengellinen väkivalta. Tutkimus on kvalitatiivinen, jota täydentämään käytettiin kvantitatiivista menetelmää. Aineisto kerättiin sähköisen kyselylomakkeen avulla, joka julkaistiin Jehovan todistajista irtautuneiden suljetussa Facebook-ryhmässä. Kysely sisälsi sekä avoimia että strukturoituja kysymyksiä. Tutkimukseen osallistui 34 ihmistä.

Enemmistö tutkimukseen osallistuneista vastasi, ettei eettinen periaate kokonaisuudessaan toteutunut heidän kohdallaan. Irtautujista 76 % vastasi, että se ei toteutunut lainkaan. Kaikista heikoimmin eettisen periaatteen kohdasta seitsemän toteutui irtautuminen joutumatta syrjityksi, sillä 94 % koki syrjintää irtautuessaan yhteisöstä.

Avainsanat	Jehovan todistajat, uskonnollinen sosialisatio, hengellinen väkivalta, uskonnollisten yhteisöjen eettiset periaatteet, syrjintä
------------	---

ABSTRACT

Author	Marika Korpi
Title	Experiences on Spiritual Abuse of People Exiting Jehovah's Witnesses. "I am a Survivor Although with Spiritual Scars"
Year	2018
Language	Finnish
Pages	83
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The main purpose of this bachelor's thesis was to find out, if the persons that left Jehovah's Witnesses religion experienced pressure or discrimination by this religious group and if they did, how it showed and what impact these things had on their lives. The research question was whether leaving Jehovah's Witnesses had been in line with section 7 of ethical principles of religious communities. Section 7 of ethical principles states "the community shall ensure that the religion can be seceded from without being subjected to any form of pressure or discrimination, or to any interrogation or interrogation of a representative of anybody or religion." A further purpose was to find out if the respondents needed support in their exit process, what kind of support and who it was from. Important research topics include also what the persons exiting the religion want the field of social services to know and understand about leaving Jehovah's Witnesses and what kind of things would improve the situation. In addition, the respondents were asked about joining the community in baptism. What had led to baptism and if they felt they had joined on a voluntary basis.

The theoretical frame for the study was religious socialization and spiritual violence. The study is qualitative, supplemented with a quantitative method. The material was collected through an electronic questionnaire published in a closed Facebooks group for people exiting Jehovah's Witnesses. The questionnaire contained both open-ended and structured questions. The study involved 34 people.

The vast majority of respondents answered that the ethical principle was not fully realized in their case. 76 % of the people exiting Jehovah's Witnesses felt this principle was not implemented at all. The part that was least implemented was the principle of not being discriminated since 94 % of the people exiting the community, were discriminated.

Keywords	Jehovah's Witnesses, religious socialization, spiritual violence, ethical principles of religious communities, discrimination
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
2	USKO.....	9
	2.1 Suomalainen uskonnollisuus.....	9
	2.2 Jehovan todistajat.....	10
	2.3 Uskonnollinen socialisaatio.....	12
3	HENGELLINEN VÄKIVALTA.....	18
	3.1 Ääriyhteisöllisyys.....	18
	3.1.1 Autoritaarisuus.....	19
	3.1.2 Yhteisöllinen eksklusiivisuus.....	20
	3.1.3 Kuriyhteisöllisyys.....	22
	3.1.3.1 Erottaminen.....	23
	3.1.3.2 Oikeuskomitea.....	24
	3.1.3.3 Karttaminen yhteisön näkökulmasta.....	25
	3.1.3.3.1 Seuraukset yhteydenpidosta erotettuihin ja eronneisiin.....	26
	3.1.3.4 Karttaminen yhteiskunnan näkökulmasta.....	27
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	29
	4.1 Aineiston keruu.....	29
	4.2 Aineiston analyysi.....	30
	4.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	30
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	33
	5.1 Lapsi yhteisön jäsenenä.....	33
	5.2 Jäseniksi kasvatettujen kaste.....	38
	5.2.1 Ymmärsitkö mihin sitoudut kasteessa?.....	41
	5.3 Itse liittyneiden kaste.....	43
	5.4 Yhteisöstä irtautuminen.....	43
	5.4.1 Painostus.....	44

5.4.2	Syrjintä ja karttaminen	49
5.4.3	Kuulustelu ja puhuttelu	54
5.5	Tuki irtautumisessa	57
5.6	Asiat jotka parantaisivat irtautujan tilannetta	60
5.7	Mitä toivoisit, että sosiaalialalla ymmärrettäisiin Jehovan todistajuudesta irtautumisesta?	64
5.8	Karttamista ei ole vai onko sittenkin?	69
5.9	Sana vapaa	71
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	73
7	POHDINTA	78
	LÄHTEET	80
	LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Lapsi yhteisön jäsenenä.	34
Kuvio 2. Jäseniksi kasvatettujen kasteeseen johtaneet asiat.	39
Kuvio 3. Yhteisön auktoriteettien harjoittama painostus.	46
Kuvio 4. Perheen harjoittama painostus.	48
Kuvio 5. Seurakuntalaisten harjoittama painostus.	49
Kuvio 6. Puhuttelu.	55
Kuvio 7. Tuen muodot irtautumisessa.	58
Kuvio 8. Asiat jotka parantaisivat irtautujan tilannetta.	60
Kuvio 9. Asiat mitä irtautumisesta toivottiin ymmärrettävän.	64
Kuvio 10. Sana vapaa.	71
Taulukko 1. Jäseniksi kasvatetut ja itse liittyneet.	33
Taulukko 2. Jäseniksi kasvatettujen kasteiät.	38
Taulukko 3. Eettisten periaatteiden 7.§:n toteutuminen kokonaisuudessaan.	44
Taulukko 4. Painostus.	45
Taulukko 5. Syrjintä ja karttaminen.	50
Taulukko 6. Kuulustelu tai puhuttelu.	54
Taulukko 7. Tuki.	57

1 JOHDANTO

Uskonnollisista yhteisöistä irtautuneiden kokemuksia on viime vuosina nostettu julkiseen keskusteluun. Jari-Pekka Peltoniemi on Jehovan todistajia käsittelevälle verkkosivustolleen kerännyt yhteenvedon Jehovan todistajien karttamismenettelyn uutisoinnista 2010-luvulla. Aiheesta uutisoivat Helsingin Sanomat otsikolla: "Vanhempani kielsivät minua ottamasta yhteyttä", Lapin Kansa otsikolla: "Erotetusta tulee elävä ruumis" ja Anna-lehti "Kun luovuin uskostani, kuolin sukulaisiltani" (Johanneksen poika 2010).

Usko voi parhaimmillaan tarjota ihmiselle elämäntarkoituksen ja toimia positiivisena voimavarana elämässä. Tiukasti kontrolloidusta uskonyhteisöstä irtautuminen voi kuitenkin johtaa hengellisen väkivallan kokemuksiin; pelotteluun, painostamiseen, syyllistämiseen, kontrollointiin ja karttamiseen (Ruoho 2010, 74).

Oma kiinnostukseni hengelliseen väkivaltaan ja uskonyhteisöistä irtautumiseen vaikutti opinnäytetyön aihevalintaan. Opinnäytetyöaiheen kypsyessä mielessäni vaihdoin ajatuksia Jehovan todistajista irtautuneiden kanssa. Irtautujat kokivat tärkeäksi karttamiskokemusten julkituomisen. Koska moni irtautujista oli yhteisöön syntyneitä ja sitä kautta yhteisöön liittyneitä, heräsi myös kysymys yhteisöjäsenyyden vapaaehtoisuudesta ja valinnanvapaudesta. Tutkimukseen osallistuvat toivoivat, että tutkimus auttaisi sosiaalialan ammattilaisia ymmärtämään Jehovan todistajuudesta irtautumisen erityispiirteitä, kuten karttamista ja lisäksi tietoa irtautujien tuen tarpeesta, jota tarvitaan kohdattaessa irtautujia yhteiskunnan palvelujärjestelmissä.

Pidän irtautujien kokemusten esille saamista tärkeänä, sillä sosiaalialan työhön sisältyy syrjinnän vastustaminen (Talentia ry 2017). Syrjintä voi kohdistua ihmisen uskoon, mutta tutkimuksessani se kohdistuu uskonnosta irtautumiseen.

Tämän opinnäytetyön päätarkoituksena oli selvittää, kokivatko Jehovan todistajista irtautuneet painostusta tai syrjintää ja jos kokivat, miten ne ilmenivät ja millaisia vaikutuksia kokemuksilla oli heidän elämäänsä. Tutkimuskysymyksenä oli, toteutuiko Jehovan todistajista irtautuminen uskonnollisten yhteisöjen eettisten periaatteiden 7.§:n mukaisesti. Eettisten periaatteiden 7.§:ssä sanotaan, ”Yhteisö huolehtii siitä, että uskontokunnasta voi halutessaan erota joutumatta minkäänlaisen painostuksen tai syrjinnän kohteeksi tai minkään elimen tai uskontokunnan edustajan kuulusteltavaksi tai puhuteltavaksi.” (Ks. luku 2.2).

Lisäksi selvitettiin, olivatko vastaajat tarvinneet tukea irtautumisprosessissaan, millaista tukea ja keneltä sitä oli saatu. Tärkeinä tutkimusaiheina olivat myös mitä irtautujat toivovat sosiaalialalla ymmärrettävän Jehovan todistajista irtautumisesta ja millaiset asiat parantaisivat irtautujan tilannetta.

Lisäksi tutkittiin vastaajien liittymistä yhteisöön kasteen osalta. Mikä kasteeseen oli johtanut ja kokivatko he liittymisen olleen vapaaehtoista.

Vaikka uskossa ja uskonyhteisöissä on epäilemättä paljon hyvää, tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ollut keskittyä niiden positiivisiin ja elämää rikastuttaviin puoliin, vaan ne rajattiin pois tutkimuksesta opinnäytetyön rajallisuuden vuoksi.

2 USKO

Usko yliluonnolliseen on yhteistä kaikille maailman kulttuureille. Käsitys jumalan tai jonkin muun yli-inhimillisen näkymättömän voiman olemassaolosta on ihmisille tyypillistä. Ihminen pyrkii vuorovaikutukseen näkymättömän todellisuuden kanssa ja kokemus on hänelle erityislaatuinen, arvokas ja pyhä. Kun näitä uskomuksia välitetään eteenpäin yhteisössä erilaisin palvontamenoin ja tavoin, on kyseessä ilmiö, jota kutsumme uskonnoksi. Uskonnolla katsotaan olevan seitsemän eri ulottuvuutta, jotka painottuvat eri uskonnoissa eri tavoin; myytit, opit, kokemukset, rituaalit, yhteisöllisyys, moraali ja aineellisuus. (Jämsä, Ketola, Nissinen, Sama`neh & Vappula 2009, 10–19.)

2.1 Suomalainen uskonnollisuus

Suomalaisista 73 % kuuluu evankelis-luterilaiseen kirkkoon, joka on Suomen suurin uskonnollinen yhdyskunta. Luterilainen kristillisyys on oppiin keskittyntä, eikä säätele vahvasti jäsentensä elämäntavan yksityiskohtia. Luterilainen perinne näkyy suomalaisessa yhteiskunnassa kristillisten juhlapäivien viettämisenä sekä osallistumisena kirkollisiin toimituksiin; kaste, avioliittoon vihkiminen ja hautaan siunaaminen. (Ketola, Hytönen, Salminen, Sohlberg & Sorsa 2016, 26, 174; Jämsä ym. 2009, 19.)

Suomalaisista 33 % uskoo kristinuskon opettamaan Jumalaan ja 19 % uskoo Jumalaan, mutta eri tavalla kuin kirkko opettaa. Suomalainen uskonnollisuus on hyvin yksityistä; uskontotutkimusten mukaan 34 % suomalaisista rukoilee viikoittain tai useammin ja 14 % lukee Raamattua muutaman kerran viikossa. Julkisessa uskonnonharjoittamisessa, kuten jumalanpalveluksiin osallistumisessa, suomalaiset kuuluvat passiivisimpien kansakuntien joukkoon. Yhdeksän prosenttia suomalaisista käy kuukausittain jumalanpalveluksessa ja 30 prosenttia vähintään kerran vuodessa. (Ketola ym. 2016, 63, 73, 75, 78.)

Evankelis-luterilaisuuden lisäksi 1,1 % väestöstämme on ortodokseja ja 1,6 % kuuluu muihin uskontokuntiin, kuten esimerkiksi Jehovan todistajiin, Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkkoon tai Suomen Kristiyhteisöön.

Väestöstä 24,3 % on uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomia. (Ketola ym. 2016, 26–27.)

2.2 Jehovan todistajat

Suomessa Jehovan todistajat on kolmanneksi suurin uskonnollinen yhteisö evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon jälkeen sekä rekisteröidyistä uskonnollisista yhdyskunnista suurin. Jäsenten määrä Suomessa vuonna 2016 oli noin 18 500 ja maailmanlaajuisesti noin 8,5 miljoonaa. (Heino 1997, 175; Hulkkonen 2017, 148, 151.)

Jehovan todistajien uskonto pohjautuu juutalais-kristilliseen traditioon, mutta eroaa valtavirran kristinuskosta monin tavoin. Vaikka Jehovan todistajat on kristillisperäinen liike, sen ei katsota kuuluvaksi kristillisiin liikkeisiin, sillä se ei hyväksy kirkon ekumeenisia uskontunnustuksia, eikä tunnusta oppia kolmiyhteisestä Jumalasta ja Kristuksen jumaluudesta. (Heino 1997, 175.)

Jehovan todistajien perustajana pidetään Charles Taze Russellia, joka käynnisti liikkeen toiminnan Yhdysvalloissa Pennsylvanian osavaltiossa 1870-luvulla (Heino 1997, 175). Liikkeen johtoa kutsutaan hallintoelimeksi. Hallintoelin koostuu 7 miehestä, jotka päättävät raamatuntulkinnasta ja koordinoivat liikkeen toimintaa New Yorkissa. (Heino 1997, 177; Vartiotorni 2017 helmikuu, 23–28.)

Jehovan todistajat uskovat, että lopun ajat alkoivat 1914 ja nykyinen maailmanjärjestys loppuu kohta koittavassa Jumalan sodassa Harmagedonissa. Harmagedonin taistelussa Jumalan taivaalliset sotajoukot hävittävät maanpäältä hallitusvallat, muut uskonnot ja Jumalaa vastustavat ihmiset. Harmagedonissa säilyy Jehovalle uskollisten lisäksi, ne joiden sydämentilan Jehova havaitsee oikeaksi. (Heino 1997, 179.)

Jehovan todistajat julkaisevat Vartiotorni-lehteä, josta on luettavissa sen hetkinen raamatuntulkinta. Raamatuntulkinnan tarkennuksia ja oppimuutoksia kutsutaan valon kirkastumiseksi, jäsenet saavat tiedon oppimuutoksista Vartiotornilehden ja muiden liikkeen julkaisujen kautta. (Vartiotorni 2014, 15/5, 26–30.) Jehovan todistajat käyttävät julkaisuissaan ja kokouksissaan itse toimittamaansa

raamatunkäännöstä, Uuden maailman käännöstä. Uuden maailman käännös eroaa muista raamatunkäännöksistä muun muassa siten, että Jumalasta käytetään nimeä Jehova. (Vartiotorni 2015, 15/12, 8; Hulkkonen 2017, 148.)

Liikkeen jäseneksi tullaan ottamalla Jehovan todistajien upotuskaste. Kasteessa jäsen sitoutuu liikkeen uskonkäsityksiin, sekä noudattamaan moraali- ja käyttäytymisperiaatteita. (Heino 1997, 178.) Suomessa Jehovan todistajuus on tyypillinen lapsuuden myötä tuleva uskonto, uudet jäsenet ovat uskovien perheiden lapsia, ulkopuolelta jäseniä tulee liikkeeseen vähän (Linjakumpu 2015, 90).

Jehovan todistajien liikkeen jäsenyydelle on luonteenomaista aktiivinen seurakuntavastuu. Kaikkia jäseniä kehoitetaan osallistumaan viikoittaisiin kokouksiin, joita pidetään kahdesti viikossa valtakunnansaleilla. Kokouksissa opiskellaan liikkeen oppeja ja tapoja lukemalla Raamattua ja liikkeen julkaisuja. Kokouksissa käymistä pidetään tärkeänä osana Jumalan palvontaa, eikä niistä tule olla pois kevyin syin. Valtakunnansaleilla pidettävien kokousten lisäksi, suositellaan perheiden pitävän viikoittain oman kokouksen, jota kutsutaan perhetutkisteluksi ja perheen palvontailaksi. Lisäksi jokaisen jäsenen odotetaan osallistuvan saarnaamistyöhön ja raportoimaan siihen käytetty aika kuukausittain. (Heino 1997, 177–178; Hulkkonen 2017, 149; Vartiotorni 2009 15/10.)

Jehovan todistajat eivät osallistu politiikkaan, eivätkä äänestä. He eivät myöskään suorita asepalvelusta. Jehovan todistajien lapset eivät osallistu koulun uskonnonopetukseen. Jehovan todistajat eivät vietä kansallisia juhlapäiviä, kuten joulua tai pääsiäistä. Verensiirrot ja veriruokien syöminen ovat kiellettyjä. (Heino 1997, 180; Hulkkonen 2017, 153.)

Jäsen joka ei enää noudata liikkeen uskonkäsityksiä ja moraali- ja käyttäytymisperiaatteita, voidaan erottaa liikkeestä. Liikkeestä voi myös erota itse toimittamalla eroamisilmoituksen kirjallisena seurakuntaan tai tekemällä eroamisilmoituksen maistraatin sähköisen palvelun kautta. (Maistraatti 2017; Hulkkonen 2017, 149.)

Uskonnonvapauslain mukaan uskonnollisten yhdyskuntien tulee toteuttaa tarkoitustaan perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen (L6.6.2003/453). Jehovan todistajat olivat yhdessä muiden uskonnollisten yhteisöjen mukana kehittämässä uskonnollisten yhteisöjen eettisiä periaatteita Suomen Mielenterveysseuran järjestämässä Uskonto ja mielenterveys –projektissa. Jokainen työryhmässä mukana ollut yhteisö sitoutui toiminnassaan noudattamaan eettisiä periaatteita. Työryhmässä Jehovan todistajia edusti Veikko Leinonen. Uskonnollisten yhteisöjen eettisiä periaatteita on kymmenen, joista seitsemännes käsittelee jäsenen oikeutta erota yhteisöstä ilman syrjintää, painostusta ja kuulustelua. (Lahti 1996, 6–11.)

2.3 Uskonnollinen sosialisatio

Sosialisatio on vuorovaikutuksellinen tapahtuma, jossa lapsi omaksuu ympärillään olevasta kulttuurista erilaisia toimintamalleja, uskomuksia ja arvoja. Perheenjäsenten välisessä vuorovaikutuksessa lapsi oppii, millainen käyttäytyminen on sopivaa ja millaista käyttäytymistä häneltä odotetaan. Uskonnollisessa sosialisatiossa, jossa lapsi omaksuu ympärillään olevat uskonnolliset arvot ja normit, perheen merkitys on keskeinen. (Evanshaug & Hallen 2001, 32–34, 390–393.)

Gordon Allport jakaa uskonnollisuuden ”sisäistettyyn” ja ”ulkokohtaiseen”. Sisäistetyssä uskonnollisuudessa uskonto on itsessään päämäärä ja elämänsisältö, kun taas ulkokohtaisessa uskonnollisuudessa uskonto toimii välinearvona jonkin muun päämäärän tavoittelussa. (Allport 1968, 149–151.) Tavoitellessaan vanhemman hyväksyntää ja suosiota, lapsi voi käyttää uskontoa välineenä. Entinen Jehovan todistaja kertoo:

”Halusin tehdä oikein ja toimia hyvin miellyttääkseni äitiäni ja tuntemiani ihmisiä, joista lähes jokainen kuului Jehovan todistajiin. Seurakunnassa minusta pidettiin. - - - Aloin käydä kentällä, liityin palveluskouluun ja ryhdyin pitämään harjoituspuheita kymmenvuotiaana. Esiinnyin konventeissa ja näytelmässä.” (Ruoho 2015, 145.)

Alfred Shütz (1970) mukaan sosiaalinen maailma, johon ihminen syntyy, muodostaa perustan, joka otetaan itsestäänselvytenä (Timonen 2013, 17). Uskonnollisen yhteisön jäseneksi syntynyt, omaksuu yhteisön maailmankatsomuksen itsestään selvänä ja ensisijaisena käsityksenä maailmasta. Prosessin tuloksena syntyy itsestään selviä, kyseenalaistamattomia perusoletuksia, joiden varaan muut oletukset rakentuvat. (Timonen 2013, 17–18; Berger & Luckmann 1994, 149, 155.)

Todellisuuskäsitys ja tulkinnat muodostuvat sen mukaan, mitä lapselle merkitykselliset ihmiset pitävät yllä. Uskonnollisessa yhteisössä merkityksiä välittävät vanhempien lisäksi yhteisön auktoriteetit ja muut jäsenet. Eksklusiivista oppia kannattavassa yhteisössä lapsi oppii, että oma yhteisö on ainoa oikea ja enemmän totta, kuin taas ulkopuolinen maailma aatteineen ja ihmisineen on vältettävä. (Timonen 2013, 18.) Berger ja Luckmannin mukaan primaarisosialisaatiossa sisäistetty maailma on lapselle ainoa kuviteltavissa oleva maailma, itsestään selvä ja lujasti tietoisuuteen kiinnittyvä (Timonen 2013, 18).

Jehovan todistajissa liikkeen oppi ja ajattelutapa juurrutetaan lapsiin hyvin varhaisessa vaiheessa. Vanhempia kehoitetaan aloittamaan lapsen hengellinen valmennus heti lapsen syntymän jälkeen ja tekemään paljon työtä lapsen ajattelutavan muokkaamiseksi ”Jehovan tahdon mukaiseksi”. (Vartiotorni 1994, 11; Vartiotorni 1996, 10–11.) Lapset ja nuoret osallistuvat vanhempiensa kanssa seurakunnan tilaisuuksiin. Lapsille ei ole omia päiväkerhoja, vaan opetus on kaikille sama. Sosiaalistuminen mahdollistuu myös liikkeen julkaisujen välityksellä. Lapsille on laadittu omia kirjoja, videoita ja musiikkiäänitteitä. (Linjakumpu 2015, 102–104.)

Uskontotieteilijä Nils G. Holmin mukaan, lapset ovat kognitiivisesti kehittyneitä vasta 14-15 -vuotiaina. Uskonnollinen sosiaalistuminen tapahtuu siis jo ennen kuin lapsen kyky hahmottaa asioita, ja hänen tiedolliset, ja muut kyvyt ovat kehittyneet aikuisen tasolle. (Linjakumpu 2015, 105.) Entinen Jehovan todistaja kertoo:

”Olen lapsesta saakka kuullut näitä asioita. Jo sellaisessa vaiheessa, jolloin en varmaankaan osannut panna asioita oikeisiin

mittasuhteisiin tai ollut kypsä arvioimaan onko tällainen totta” (Ruoho 2013, 152).

Hengelliset opetukset saattavat herättää lapsessa voimakkaita emotionaalisia reaktioita, joita hän ei kykene käsittelemään (Linjakumpu 2015, 105). Entisen Jehovan todistajan kokemus:

”Tiedostin jo hyvin pienenä sellaisia pelottavia käsitteitä, mitä monet eivät tule miettineeksi kovinkaan nuorina, jos koskaan: esimerkiksi raiskaus, kidutus, demonit sekä luonnonmullistukset olivat minulle tuttuja, ahdistusta aiheuttaneita aiheita” (Ruoho 2015, 90).

Dayn (2010) mukaan, uskonnollisessa sosiaalisaatioprosessissa lapselle ei välttämättä kehity omaa hengellisyyttä, vaikka se olisikin yhteisön ja vanhempien toive. Uskonnosta tulee kuulumista: elämäntapaan ja yhteisöön kasvamista. (Linjakumpu 2015,107.) Entinen Jehovan todistaja kertoo:

”Mä sain Jehovan todistajille tyypillisen kasvatuksen, ja sen vuoksi minusta tuli identiteetiltäni Jehovan todistaja.- - Jehovan todistajien opetusten sisältö oli minulle ulkokohtainen rakennelma, johon en koskaan uskonut syvällisesti tai tunteella, vaan luin kirjallisuutta ja kävin kokouksessa tavan vuoksi. Uskoin niihin kuin lapsi, jolle on opetettu, että maapallo on pyöreä ja niin edelleen.” (Ruoho 2015, 97.)

Jehovan todistajien yhteisössä odotetaan, että nuoret tekisivät henkilökohtaisen uskonratkaisun ja menisivät kasteelle tultuaan ikään jossa ovat riittävän kypsiä siihen. Kaste tarkoittaa sitoutumista liikkeen oppiin ja toimintaan. Yhteisöön syntyneillä kaste tapahtuu tyypillisesti noin 12. ja 18. ikävuoden välillä. (Linjakumpu 2015, 108.) Entinen todistaja kertoo:

”Kastepäätökseen liittyi tietynlainen odote kastautumisestani. Kaste oli ikään kuin luonnollinen päätös, jota kaikki odottivat. Jehovan todistaja –lapsi kuulee asiasta säännöllisin väliajoin suorina tai

epäsuorina vihjauksina ja kyselyinä. Jatkuvaa ”kannatusta” kasteelle saa lukea myös järjestön kirjallisuudesta”. (Ruoho 2015, 123.)

Timosen tutkimuksessa Jehovan todistajat kokivat kasteen yhteisön edellyttämänä rituaalina, eivätkä niinkään uskonnollisena kääntymyksenä. Tutkimukseen osallistuneet Pekka, Ulla ja Antti ovat yhteisöön syntyneitä. Pekka kertoo menneensä kasteelle yhteisön sosiaalisen paineen vuoksi ja kokee ettei hänellä ollut muuta vaihtoehtoa. Ullan kokemus on saman tyyppinen:

”Mä olin kasvanut Jehovan todistajaksi. Se ei ollut mulla tietoinen valinta. No tietysti mä menin kyllä kasteelle, mutta mä olin siinä kulttuurin imussa ollut koko elämäni”. (Timonen 2013, 136.)

Antti kuvaa maailmankatsomustaan väistämättömäksi itsestäänselvydeksi ja kastettaan kasvuympäristössään itsestäänselvänä ratkaisuna. Pekka, Ulla ja Antti kertovat, ettei heille koskaan kehittynyt henkilökohtaista uskoa. (Timonen 2013, 37, 71, 121, 136, 138,164.)

Spinner-Halevin mukaan yhteisöjäsenyyden vapaaehtoisuus ei välttämättä tarkoita sitä, että yksilöllä on mahdollisuus lähteä. Valinnanvapaus edellyttää tietoa vaihtoehdoista, mutta suljetuissa ympäristöissä kasvaneilla lapsilla ei ole keinoja arvioida vieraita elämäntapoja. (Timonen 2013, 302.) Entinen todistaja kertoo:

”Aktiiviaikanani olin lapsi, joten en osannut kyseenalaistaa mitään. Muistan olleeni onnellinen, että saan elää ”totuudessa”, koska arvasin, että muuten olisin elänyt rajua, maailmallista ja syntistä elämää demonien riivaamana. En uskonut, että todistajuudesta voisi irtautua, koska se olisi tarkoittanut vähän samaa kuin hypätä laivasta talvella myrskyävään mereen – ei ollut olemassa mitään vaihtoehtoista elämäntapaa”. (Ruoho 2015, 60.)

Neljävuotiaasta Jehovan todistajiin kuuluneen miehen kuvaus lapsuuden todellisuudesta kuvaa hyvin sosiaalisen ympäristön itsestäänselvyttä lapsen kannalta:

”No, jos se oli ollu niin ku tavallaan mun se elämänympäristö neljävuotiaasta asti, ni se oli tavallaan kun happi, mitä hengitti, et ei sitä nyt sillai huomaa eikä siihen, ennen kun sit ihan loppuvaiheessa, nähny edes vaihtoehtoja. Et se oli enemmänkin semmosta itsestään selvää.” (Ronimus 2011, 122.)

Timosen tutkimuksessa yhteisöön liittymiselle ei ollut todellisia vaihtoehtoja ja ulkopuolinen maailma jäi niin vieraaksi, että informantit kokivat, ettei heillä olisi paikkaa mihin mennä. Timonen kysyykin, onko yhteisössä kasvanut 13-14-vuotias nuori kypsä tekemään loppuelämänsä määrittävän ratkaisun kasteelle menosta. (Timonen 2013, 310–311.)

Myös Linjakumpu (2015, 109) pitää kasteen vapaaehtoisuuden kysymystä olennaisena. Linjakumpu muistuttaa, että myös vanhempiin kohdistuu paineita lapsen uskonnollisesta kehittämisestä. Paimentakaa Jumalan laumaa (2010) toteaa, että seurakunnassa vanhimpana toimivan ”lasten tulee olla uskovia, ei irstailusta syytettyjä tai niskoittelevia.” Entinen Jehovan todistaja kertoo:

”Minun odotettiin menevän kasteelle, olinhan seurakunnan vanhimman tytär”(Ruoho 2015,125).

Seija Ronimus on väitöskirjassaan tutkinut Jehovan todistajista irtautuneiden kokemuksia. Hän toteaa, että yhteinen teema kaikissa aineiston kastekuvauksissa on haastateltavien näkemys sen vaihtoehdottomuudesta sekä nuorten Jehovan todistajien pyrkimys sopeutua yhteisön sääntöihin ja olla lojaali omille vanhemmille. (Ronimus 2011, 150.)

Maailman lopun odotus vaikuttaa nuoren tulevaisuuden hahmottumiseen ja suunnitelmiin. Entiset Jehovan todistajat kertovat:

”Kasteelle menin 19-vuotiaana. Ajattelin, että Harmagedon on aivan kulman takana ja näin täytyy tehdä pelastuakseen. Olin jo hyvin selvillä siitä, mihin todistajat kertovat ei-todistajien joutuvan viimeisinä päivinä”. (Ruoho 2015, 119.)

”Kasvoin Jehovan todistaja-perheessä ja uskoin täysin kaiken sen opetuksen, mitä minulle annettiin. Odotin Harmagedonia ja pelkäsin, etten ehdi mennä ajoissa kasteelle. Vihdoin pääsin kasteelle ja varmistin näin toivoni pelastua Harmagedonista elossa ja mahdollisuuteni päästä paratiisiin”. (Ruoho 2015, 118.)

Jehovan todistajien mukaan, jos joku ei halua elää Raamatun periaatteiden mukaan, hän on vapaa lähtemään järjestöstä, ja näin ollen yhteisöön kuuluminen on vapaaehtoista. Kun jäsen on sitoutunut yhteisöön omasta halustaan, on häneen oikeudenmukaista soveltaa yhteisön sääntöjä myös silloin, kun jäsen eroaa tai erotetaan. (Timonen 2013, 378.)

Myös Timosen (2013, 378) tutkimuksessa irtautujat kyseenalaistivat vapaaehtoisuuden, vedoten nuoreen ikään, sosiaaliseen paineeseen ja kasvatuksen vaihtoehdottomuuteen. Seuraukset jäävät silti yksilön kannettaviksi, jos hän ei myöhemmin kykene pitämään kiinni ratkaisusta, jonka teki kasvuympäristön vaikuttamana. Entinen Jehovan todistaja kuvailee tilannettaan seuraavasti:

”Olinkohan sitten 11,5 -vuotias kun minut kastettiin. Jälkeenpäin ajateltuna en tajunnut mitä lupasin. – Valitettavaa vaan, että järjestö on sitä mieltä, että kerran näin valitsit, kanna seuraukset. Joo on kyllä uskonnonvapaus liittyä Jehovan todistajaksi, mutta vapaus sieltä pois lähtemiseksi onkin rankasti rangaistavaa”. (Ruoho 2013, 43.)

3 HENGELLINEN VÄKIVALTA

Politiikantutkija Aini Linjakumpu on tutkinut hengellistä väkivaltaa ja toteaa uskonnollisten liikkeiden hengellisen väkivallan olevan Suomessa merkittävä ongelma (Koppinen 2015). Linjakumpu määrittelee hengellisen väkivallan seuraavasti:

”Hengellinen väkivalta on henkistä tai fyysistä väkivaltaa, joka kohdistuu uskonnollisen yhteisön omia jäseniä vastaan. Se perustellaan hengellisistä lähtökohdista tai hengellisen yhteisön jäsenyydellä. Se on kokemuksellista väkivaltaa, joka vahingoittaa ihmisen oikeuksia ja vähentää hänen mahdollisuuttaan määritellä omaa toimijuuttaan, hengellisyyttään ja tulevaisuuttaan. Hengellinen väkivalta ei pääty väkivallan välittömään tilanteeseen, vaan sen vaikutukset voivat olla pitkäaikaisia sekä laajentua koskemaan myös muita ihmisiä. Hengellistä väkivaltaa on vaikea vastustaa väkivallan luonteen takia: se kytkeytyy uskonnollisen yhteisön vallan ja hallinnan mekanismeihin, joiden legitimitetin ajatellaan olevan jumalallista alkuperää.” (Linjakumpu 2015, 66.)

Hengellisessä väkivallassa ”vihollinen” on oman yhteisön sisällä. Tällainen yhteisön sisäinen vihollinen on esimerkiksi itsenäinen, yksilöllinen ja kriittinen. Jotta vihollinen saataisiin ohjattua takaisin yhteisön normimailmaan, ja hänestä sopeutuva ja alamainen yhteisön jäsen jälleen, tarvitsee hän ohjausta ja parannusta. Mikäli sisäinen vihollinen ei tähän suostu, tulee hänestä yhteisön vihollinen ja oman yhteisönsä pettäjä. Yhteisöt määrittelevät viholliset etukäteen ja heihin kohdistuu tiettyjä toimenpiteitä. Hengellinen väkivalta kietoutuu yhteisön toimintakulttuuriin, taustalla ei ole kuitenkaan halu vahingoittaa, vaan toimia liikkeen näkökulmasta oikein yhteisöä ja yksittäistä jäsentä kohtaan. (Linjakumpu 2015, 59-60.)

3.1 Ääriyhteisöllisyys

Hengellistä väkivaltaa esiintyy monenlaisissa uskonnollisissa yhteisöissä. Hengellisen väkivallan riski on Linjakummun mukaan suurin sellaisissa

uskonnollisissa liikkeissä, joita hän kutsuu ääriyhteisöiksi. (Linjakumpu 2015, 74.) Seuraavat ääriyhteisölle ominaiset piirteet ovat keskeisiä hengellisen väkivallan syntymiselle.

3.1.1 Autoritaarisuus

Hengellisen yhteisön hallinnollinen ja organisatorinen rakenne vaikuttaa hengellisen väkivallan syntymiseen. David Henken mukaan, jos uskonnollisen liikkeen hallinta ja johtaminen on hierarkkisesti järjestetty, syntyy siellä erityisen helposti järjestelmällistä väkivaltaa. (Linjakumpu 2015, 75.)

Jehovan todistajat on hierarkkisesti järjestetty. Organisaation huipulla on hallintoelin. Hallintoelimen katsotaan olevan Jumalan pyhän hengen ohjaama, toimiessaan välittäjänä Jumalan ja yhteisön välillä, tuoden Jumalan tahdon ihmisten tietoon. Hallintoelimellä on absoluuttinen valta määrittellä ja tulkita oppi. Kussakin maassa toimintaa johtaa haaratoimistokomitea. Maa on jaettu alueisiin, joiden toiminnasta vastaavat aluevalvojat. Alueet jakautuvat edelleen kierroksiksi, joita johtaa kierros- ja matkavalvoja. Jokaisen yksittäisen seurakunnan johto koostuu vanhimmistosta. Vanhimmistossa palvelee ainakin koordinaattori, palvelusvalvoja ja sihteeri. Vanhimmiston lisäksi seurakunnassa on avustavia palvelijoita. (Nahkola 2013, 19–22.)

Autoritaarisissa liikkeissä tottelevaisuus Jumalalle tarkoittaa tottelevaisuutta hierarkkiselle järjestelmälle. Liikkeessä vallitsee vahva sisäinen kontrolli, joka ilmenee jäsenten opillisena, toiminnallisena ja emotionaalisen vartiointina. (Linjakumpu 2015, 76.) Entinen Jehovan todistaja kertoo:

”Sitä, mitä katsot, luit, tai harrastit vapaa-aikana, kontrolloitiin yhteisön taholta. Yhteisön julkaisuissa sekä kokous- ja konventtipuheissa varoitetaan kyseenalaisesta musiikista, kirjallisuudesta, tv-sarjoista, elokuvista ja harrastuksista. Yhteisössä puhutaan omasta harkintakyvystä ja vapaaehtoisuudesta, mutta käytännössä olet kontrolloinnin ja manipuloinnin alla.” (Ruoho 2013, 85.)

Kontrollointia toteutetaan vetoamalla jäsenten tunteisiin herättämällä syyllisyyttä tai pelkoa. Yksimielisyyttä vahvistetaan yhteisön tilaisuuksissa ja julkaisujen välityksellä. Johtajien arvostelu on yhtä kuin Jumalan arvostelua, vastaanhangoittelua ja kritisoimista ei katsota hyvällä, käytännössä se on täysin mahdotonta. (Linjakumpu 2015, 76–77.) Entinen Jehovan todistaja kertoo:

”Oppia eikä mitään muutakaan voi arvostella. Piste. – Jos henkilö jatkaa arvostelevalla linjallaan, seuraa erottaminen”. (Ruoho 2013, 249.)

Kritiikin tehokas ehkäiseminen ja yksimielisyyden rakentaminen kaikilla yhteisön tasoilla, pitää yllä auktoriteettiasemia (Linjakumpu 2015, 77).

3.1.2 Yhteisöllinen eksklusiivisuus

Yhteisöllisellä eksklusiivisuudella tarkoitetaan korostunutta yhteisömentaliteettia ja yhteisöllistä itseriittoisuutta sekä jännitteistä suhtautumista yhteisön ulkopuoliseen maailmaan. Oma yhteisö nähdään erikoislaatuisena, ainoana Jumalalle kelpaavana ja pelastavana ryhmänä. Oman yhteisön ja ulkopuolisten välillä vallitsee tiukka rajanveto. (Linjakumpu 2015, 77.)

Eri uskonyhteisöistä irtaantuneiden kokemuksista väitelleen Timosen (2013, 88) tutkimuksessa ”Jehovan todistajat edustavat selkeimmin absoluuttista eksklusiivisuutta. Keskusjohtoinen ja yhdenmukaisesti organisoitunut järjestö katsoo edustavansa puhdistettua kristinuskkoa ja olevansa ainoa oikea uskonto, kun kristilliset kirkkokunnat puolestaan ovat Saatanan johdossa”.

Hovin (2000) mukaan, uskonnolliset yhteisöt määrittelevät omaa ryhmää suhteessa ulkopuoliseen maailmaan uskonnollisen kielen avulla. Jehovan todistajat nimittävät eronneita ja erotettuja, jotka eivät ole palanneet yhteisön hyväksymään elämäntapaan, luopioiksi. Oman ryhmän jäsenistä puhutaan meikäläisinä ja ihmisistä, jotka eivät ole ”meikäläisiä” eivätkä ”luopioita”, ovat maailmallisia. (Timonen 2013, 227, 283.) Julkaisuissa ja puheissa luopioita verrataan Saatanaan ja kerrotaan heillä olevan samoja ominaispiirteitä kuin Saatanalla. Heillä on kriittinen asenne Jehovan todistajien liikettä kohtaan, eivätkä he halua palvoa

Jehovaa. Luopioita kuvaillaan seuraavasti: he ovat niskoittelevia ihmisiä, osa käärmeen siementä, katkeria ja mustasukkaisia, hengellisesti kuolleita, tappavan epidemian tartuttamia, taudin kantajia joita pitää karttaa. Heidän toimintaansa kuvaillaan: luopiot maustavat soppansa myrkyllisillä valheilla, pyrkivät pettämään mielen, ottavat osaa demonien pöytään, puhuvat vääristeltyjä asioita, yrittävät aiheuttaa jakaumia, valehtelevat viranomaisille, levittävät valheita. (Varo luopioita 2013; Vartiotorni 2009 15/4, 6.)

Tanskassa Tanskan yleisradion sivusto kertoi heinäkuussa reaktioista Jehovan todistajien kesän 2013 piirikonventin luopiopuheisiin. Artikkelin mukaan tanskalaisen ihmisoikeusjärjestö DRC:n (Dokumentations- og rådgivningscenteret om racediskrimination) johtaja Niels-Erik Hansen pitää konventin esitelmiä mahdollisesti rikollisina. Tanskan laissa on artikla, jonka mukaan uhkaavien, loukkaavien tai väheksyvien lausuntojen antamisesta ryhmän rodun, värin, kansallisuuden, etnisen alkuperän, uskonkäsitysten tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella voidaan rangaista sakolla tai enintään kahden vuoden vankeustuomiolla. Hansen toteaa: "Puheet ylittävät selvästi rajan. Kun joku vertaa toista ryhmää tappavaan tautiin ja käärmeisiin, olemme siirtyneet syrjinnänvastaisen artiklan ydinalueelle." Hän toteaa myös, että "puheet ovat samanlaista retoriikkaa kuin mitä kuultiin juutalaisia vastaan Euroopassa 1930-luvulla. Tämä on juuri sitä mitä rajoittamaan syrjinnänvastainen artikla luotiin." (Sørensen & Faurholdt-Löfvall 2013.)

Omaa erityislaatuisuuttaan korostavalle yhteisölle ulkopuolinen kritiikki, tulipa se mistä lähteestä tahansa, tulkitaan aina hyökkäykseksi yhteisöä vastaan. Demonisoimalla ulkopuolinen maailma, kritiikki menettää yhteisön silmissä merkityksen, sillä sen lähde on arvoton. (Linjakumpu 2015, 77.)

Eksklusiiviselle yhteisölle ulkopuolinen maailma näyttäytyy uhkana, uskotaan että se toimii jollain tavalla yhteisöä vastaan. Koska ulkopuolinen maailma nähdään pahana ja tuhoon tuomittuna, pyritään siitä pysymään erossa. (Linjakumpu 2015, 80–81.) Entinen Jehovan todistaja kertoo:

”--Järjestön ulkopuolisten (yksilöt, yhteisöt, järjestöt, muut uskolliset tahot ja ylipäätään kaikki, mikä ei kuulunut kyseessä olevaan järjestöön) kerrottiin olevan pohjimmiltaan vilpillisiä, itsekkäitä, epäluotettavia ja raamatullisessa merkityksessä pahoja”(Ruoho 2013, 146).

Ulkoapäin tulevan uhkan on tarkoitus saada uskonnollisen yhteisön jäsenet sitoutumaan yhä voimakkaammin ja kokemaan yhtenäisyyttä yhteisön sisällä (Linjakumpu 2015,81).

Eksklusiiivisen yhteisön itseriittoisuudesta voi seurata ongelmia, silloin kun se katsoo toimintansa olevan muun yhteiskunnan ja sen lakien yläpuolella. Yhteisön sisällä olevat toimintatavat voivat olla yhteiskunnan kannalta ongelmallisia, mutta yhteisö ei koe olevansa tilivelvollinen sisäisistä toimistaan yhteiskunnalle. Tällainen ajattelutapa luo mahdollisuuksia hengelliselle väkivallalle. (Linjakumpu 2015, 80.) Yhteisöjen sisäisistä väkivaltaisista käytänteistä tulee käydä yhteiskunnallista keskustelua, jotta ne eivät jäisi huomaamatta ja kontrolloimatta (Linjakumpu 2015, 79–81).

3.1.3 Kuriyhteisöllisyys

Kuriyhteisöllisyyttä korostavassa uskonnollisessa yhteisössä jäsenten elämää määrittävät tiukat säännöt oikeasta ja väärästä. Kurilla tarkoitetaan yhteisön sisällä vallitsevia tiettyjä käyttäytymismalleja, normien seuraamista ja näiden valvontaa. Kuriyhteisöllisyydessä jäsenet noudattavat tiettyjä sääntöjä ja normeja koskien toimintaa, pukeutumista ja muita ulkoisia merkkejä. Sääntöjen noudattamattomuudesta sanktioidaan. (Linjakumpu 2015, 82.) Kuriyhteisöllisyydessä tähdätään jäsenten yhdenmukaisuuteen kaikilla elämänalueilla: pukeutumisessa, kielenkäytössä, arvoissa ja elämäntavoissa. Uskonelämässä painotetaan omia tekoja ja toimintaa, ne ovat edellytys oikealle uskalle. (Linjakumpu 2015, 82–85.) Entinen Jehovan todistaja kertoo:

”Kamppailin jatkuvasti huonommuuden tunteen ja syyllisyyden kanssa. Ikinä en kokenut olevani tarpeeksi hyvä, tekeväni tarpeeksi.

Omassa mielessäni ajattelin, että Jehova vaatii täydellisyyteen pyrkimistä epätäydellisiltä ihmisiltä --.” (Ruoho 2015, 159.)

Jehovan todistajilla on useita sääntöjä koskien perhe-elämää, avioliittoa, käyttäytymistä, vapaa-ajan viettoa, pukeutumista ja seksuaalisuutta. (Paimentakaa Jumalan laumaa 2010). Sääntöjen nähdään olevan jäsenille tarpeellisia, mielekkäitä ja hyväksi (Linjakumpu 2015, 85). Kuriyhteisöllisyydessä asioita katsellaan ”hengellisten silmälasien” läpi, joka johtaa siihen, että useita ihmisen elämään liittyviä asioita hengellistetään ja tulkitaan hengellisestä viitekehyksestä käsin. Ihmisen henkilökohtaiset asiat, kuten sosiaaliset suhteet, elämäntavat ja käyttäytyminen, ovat jatkuvan tarkkailun, arvioinnin ja sanktioinnin kohteena. (Linjakumpu 2015, 84.) Esimerkiksi Jehovan todistajat kieltävät jäseniltään äänestämisen poliittisissa vaaleissa (Paimentakaa Jumalan laumaa 2010, 112). Oikeus äänestää kuuluu Suomessa jokaisen kansalaisen perusoikeuksiin (L11.6.1999/731).

3.1.3.1 Erottaminen

Jäsen joka ei enää noudata liikkeen uskonkäsityksiä ja moraalili- ja käyttäytymisperiaatteita, voidaan erottaa liikkeestä. Jehovan todistajat itse määrittelevät erottamisen näin:

”Virallinen toimenpide, jolla rikkoja suljetaan jonkin yhteisön tai järjestön ulkopuolelle. Uskonnollisissa yhteisöissä se on periaate ja niille luonnostaan kuuluva oikeus, ja se voidaan rinnastaa poliittisten ja kansallisten elinten valtaan määrätä kuolemanrangaistus, karkottaa maasta ja kieltää jäsenyys. Jumalan seurakunnassa sitä käytetään järjestön opillisen ja moraalisen puhtauden säilyttämiseksi. Tämän vallan käyttäminen on välttämätöntä järjestön, varsinkin kristillisen seurakunnan, olemassaolon jatkumiselle.” (Raamatun ymmärtämisen opas 1. osa 2001, 511.)

Seuraavat rikkomukset luokitellaan räikeiksi synneiksi, jotka voivat johtaa erottamiseen: esiaviollinen seksi, avioliiton ulkopuoliset suhteet, abortti, verensiirron ottaminen, veren luovuttaminen, alkoholismi, tupakointi, homoseksuaalisuus, juhlien viettäminen, poliittinen aktiivisuus, luopumus, asepalveluksen suorittaminen, uhkapelien pelaaminen, ahmattius, Jehovan todistajien oppien kiistäminen. (UUT selvityksiä 1 2014; Heino 1997, 178.)

3.1.3.2 Oikeuskomitea

Päätös erottamisesta tehdään oikeuskomiteaksi kutsutussa tilaisuudessa, jossa jäsentä kuullaan. Oikeuskomitea on hengellinen tuomioistuin, joka koostuu kolmesta yhteisön vanhimmasta. Oikeuskomiteassa kuullaan syytettyä, arvioidaan väärintekoa ja määritellään mahdolliset rangaistukset. (Linjakumpu 2015, 197.) Linjakummun mukaan Jehovan todistajien oikeuskomiteakäytäntö on järjestelmällisyydessään poikkeuksellinen uskonnollisten liikkeiden parissa. Hän näkee yhtäläisyyksiä oikeuskomiteakäytännön ja katolisen kirkon inkvisition välillä. Inkvisitio oli tehokas organisaatio, jonka avulla harhaoppisuutta vastustettiin ja kirkon valtaa suhteessa ihmisiin ylläpidettiin. Inkvisitiossa toimi syyttäjä, joka saattoi toimia myös tuomarina, valamiehistönä ja puolustusasianajajana. Oikeudenkäynnit olivat salaisia, mutta tuomiot julkisia. Syytetyn mahdollisuus puolustautumiseen oli heikko. (Linjakumpu 2015, 199.)

Jehovan todistajien oikeuskomiteassa vanhimmat toimivat tuomarin, valamiehistön ja puolustusasianajajan rooleissa. Syytetyn täytyy tulla tilaisuuteen yksin, hän ei saa ottaa mukaansa ketään tueksi tai puolustamaan itseään. Tästä poikkeuksena alaikäiset lapset, heidän vanhempansa saavat olla mukana, myös jos naimisissa oleva nainen on syytetty, hänen miehensä olisi myös paikalla. (Paimentakaa Jumalan laumaa 2010, 81–85.) Oikeuskomiteoiden toiminta ei ole läpinäkyvää yhteisön sisällä, seurakuntalaiset eivät tiedä mitä salaisissa istunnoissa puidaan. Tällainen hengellinen oikeusjärjestelmä toimii pelotteena epätoivotun toiminnan ehkäisemiseksi. (Linjakumpu 2015, 204.)

Linjakumpu (2015, 206) pitää uskonnollisten yhteisöjen omia oikeusjärjestelmiä ongelmallisina, sillä niiden piirissä toteutetaan oikeudenkäyttöä jolla saattaa olla

merkittävät seuraukset yksilön elämään. Lisäksi ne muodostavat rakenteita, joita yhteiskunta ei pääse valvomaan. Rangaistukset voivat olla ankaria ja kokonaisvaltaisia, kenties henkilön loppuelämää määrittäviä. Rangaistuksena saattaa olla erottaminen eli yhteisöstä eristäminen.

3.1.3.3 Karttaminen yhteisön näkökulmasta

Jehovan todistajat karttavat liikkeestä erotettuja ja eronneita, myös perheenjäseniä ja sukulaisia. Karttaminen merkitsee sitä, ettei yhteisöstä eronneen tai erotetun kanssa olla missään tekemisissä, hänelle ei saa puhua, eikä häntä saa edes tervehtiä. (UUT 2014, 4.) Karttaminen perustuu 1. Korinttilaisille 5:11 ja 2. Johanneksen kirje 9–11 jakeiden tulkintaan. (Pitäkää itsenne Jumalan rakkaudessa 2008, 207–209). Karttamisen kuvataan olevan kuria, jota väärintekijä tarvitsee tullakseen järkiinsä ja palatakseen yhteisöön. Yhteisön mukaan se on ”rakkaudellinen järjestely”. Liikkeen julkaisuissa on useita kertomuksia kartetuista, jotka palasivat yhteisöön ihmissuhteiden menettämisen vuoksi. (Vartiotorni 2015, 29–31; Vartiotorni 2016, 15; Vartiotorni 2013, 28; Vartiotorni 2012, 12; Vartiotorni 2011, 32.) Karttamisen myönnetään aiheuttavan tuskaa myös karttajalle, mutta karttamista pidetään mahdollisuutena osoittaa uskollisuus Jumalalle asettamalla Jumalan totteleminen perheenjäsenten välisen kiintymyksen edelle (Vartiotorni 1988 15/4, 26–31). Karttamisen todetaan olevan todellinen koetus, jossa ei tule antaa myöten säälin tunteille (Vartiotorni 1994 1/11, 21). Karttamisesta muistutaan toistuvasti Jehovan todistajien kirjallisuudessa. Lisäksi kehoitetaan olemaan etsimättä tekosyitä yhteydenpidolle.

”Rakkaan perheenjäsenesi on tarpeen nähdä, että olet lujasti päättänyt asettaa Jehovan kaiken muun, myös perhesiteenne edelle. Älä etsi tekosyitä, joiden nojalla voisit olla yhteydessä erotettuun perheenjäseneseen esimerkiksi sähköpostitse. Niin tuskalliselta kuin se tuntuukin, meidän täytyy välttää normaalia kanssakäymistä erotetun perheenjäsenen kanssa, onpa kyse yhteydenpidosta puhelimitse tai tekstiviestien, kirjeiden, sähköpostien ja sosiaalisen median välityksellä.” (Vartiotorni 2017 lokakuu, 16.)

Erotettuun perheenjäsenen suhtautuminen vaihtelee sen mukaan, onko hän alaikäinen samassa taloudessa asuva tai jo kodista muuttanut. Jos hän on alaikäinen, hän voi asua kotona. Jos hän ei enää asu kotona, kaikki yhteydenpito tulee pitää mahdollisimman vähäisenä. Samat periaatteet koskevat seurakunnasta itse eronneita. (Pitäkää itsenne Jumalan rakkaudessa 2008, 207–209.) Jehovan todistajien kesätapahtumassa konventissa kesällä 2016 esitettiin video, jolla havainnollistettiin karttamista. Perheen tytär tulee erotetuksi seurakunnasta. Isä selittää tyttärelle, ettei hän voi enää asua kotona, sillä hän on huonoa seuraa sisarilleen. Tytär muuttaa pois kodista ja on erotettuna useita vuosia, jonka aikana hän yrittää olla tekemisissä perheensä kanssa. Tytär soittaa vanhemmilleen puhelimella, mutta vanhemmat eivät vastaa hänelle. Tytär kaipaa perheensä seuraa. Videon lopussa tytär kertoo karttamisen olleen hänelle hyväksi, sillä se sai hänet palaamaan yhteisöön. (Kosonen 2016.)

3.1.3.3.1 Seuraukset yhteydenpidosta erotettuihin ja eronneisiin

Jos jäsen ei osallistu karttamiseen, on hän itse vaarassa joutua erotetuksi ja siten myös kartetuksi (Paimentakaa Jumalan laumaa 2010, 61). Sanktiot yhteydenpidosta erotettuihin ja eronneisiin vaihtelevat sen mukaan ovatko he sukulaisia vai eivät. Jos joidenkin seurakunnan jäsenten tiedetään olevan tarpeettomasti kanssakäymisissä sellaisten erotettujen tai eronneiden sukulaisten kanssa, jotka eivät asu heidän luonaan, vanhimmat neuvovat heitä. Jos on selvää, että jäsen toimii tällä tavoin vastoin erottamisjärjestelyn henkeä, eikä ota neuvoja vastaan, hän ei voisi toimia seurakunnan tehtävissä. Hänen tapaustaan ei käsiteltäisi oikeuskomiteassa, paitsi jos hän itsepintaisesti on hengellisesti kanssakäymisissä erotetun kanssa tai arvostelee avoimesti erottamispäätöstä. (Paimentakaa Jumalan laumaa 2010, 116.) Mikäli perheen alaikäinen lapsi tulisi erotetuksi, harkittaisiin voiko vanhimpana tai avustavana palvelijana seurakunnassa toimiva lapsen vanhempi jatkaa tehtävissään.

”Yleissääntö on, että alaikäisten lasten tulee käyttäytyä hyvin ja olla uskovia. Heidän tulee olla edistymässä kohti Jumalalle vihkiytymistä tai olla jo kastettuja Jehovan todistajia. Raamatullisiin

pätevyysvaatimuksiin sisältyy se, että lapset ovat alamaisia kaikella vakavuudella”. (Paimentakaa Jumalan laumaa 2010, 32.)

Paimentakaa Jumalan laumaa (2010, 61) toteaa, että itsepintainen, toistuvista neuvoista huolimatta jatkunut, tarpeeton kanssakäyminen erotettujen kanssa, jotka eivät ole sukulaisia, johtaisi oikeuskomitean muodostamiseen. Mahdollisia rangaistuksia karttamisen huomiotta jättämisestä on erottaminen ja ojentaminen. Ojentaminen tarkoittaa, että henkilölle asetetaan rajoituksia, hän ei voisi esittää rukousta seurakunnan kokouksissa, eikä osallistua kokouksissa pitämällä ohjelmia tai puheenvuoroja. Oikeuskomitea ratkaisee, ilmoitetaanko seurakunnalle, ketä on ojennettu. Jos väärä käytös on julkisesti tiedossa, seurakunnalle ilmoitettaisiin väärintekijän nimi ja että häntä on ojennettu. Lisäksi seurakunnalle voitaisiin pitää väärää käytöstä käsittelevä puhe. (Paimentakaa Jumalan laumaa 2010, 96–100.)

3.1.3.4 Karttaminen yhteiskunnan näkökulmasta

Karttamista vastaavaa rangaistusmuotoa ei löydy maallisesta oikeuskäytännöissä. Vankeusrangaistukset ovat määräaikaista, ja rangaistuksen saajalla on mahdollisuus läheistensä tapaamisiin ja muuhun kommunikaatioon. Linjakumpu vertaakin karttamisrangaistusta maastakarkoitukseen, niin kokonaisvaltaiset vaikutukset sillä on yksilön elämään. Karttaminen on kollektivisoitu rangaistus, sillä se toimii rangaistuksena myös muille kuin sen kohteena oleville. Karttamisrangaistus koskettaa kartetun lisäksi myös karttajia eli perheenjäseniä, sukulaisia, ystäviä ja muita läheisiä ihmisiä. (Linjakumpu 2015, 202, 218–219.)

Uskonnon- ja omantunnonvapaus on turvattu Suomen perustuslain 11.§:ssä, KP-sopimuksen 18 artiklassa, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklassa ja lapsen oikeuksien sopimuksen 14 artiklassa. Uskonnonvapaus kuuluu myös lapsille, kaksitoistavuotiaasta lähtien lapsi voidaan liittää uskonnolliseen yhdyskuntaan tai ilmoittaa siitä eronneeksi vain lapsen omalla kirjallisella suostumuksella. (Nieminen 2005, 48.) Uskonnonvapauteen kuuluu oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Uskonnonvapauslain (L6.6.2003/453) mukaan uskonnollisen yhdyskunnan tulee toteuttaa tarkoitustaan perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Valkilan (2011, 90) mukaan Jehovan todistajat eivät salli jäsenilleen

todellista uskonnon- ja mielipiteenvapautta, sillä yhteisöstä eroaminen ja erottaminen, johtaa vakaviin rangaistuksiin. Valkila toimii Uskonnon Uhrien Tuki -yhdistyksen toiminnanjohtajana.

Teologian tohtori Leena Sorsa on tutkinut uskonnonvapautta, sekä uskonnon ja valtion suhteita Suomessa. Hänen mukaansa uskonnonvapaudessa on kyse ensisijaisesti yksilön vapaudesta päättää uskonnollisesta kannastaan ja Suomen perustuslaissa turvataan myös mahdollisuus elää uskonnettomana ja uskontojen ulkopuolella. Uskonnolliset yhteisöt kantavat vastuuta uskonnonvapauden tulkinnasta ja toteutumisesta omassa piirissään. Sorsa kuitenkin esittää huolensa suljettujen uskonyhteisöjen piirissä tapahtuvista mahdollisista väärinkäytöksistä, jotka vahingoittavat ihmisen elämää, terveyttä ja ihmissuhteita. Tällaisissa tapauksissa valtiolta kaivattaisiin enemmän toimia väärinkäyttöihin puuttumiseksi. (Sorsa 2017, 225–227.)

Apulaisprofessori Juha Latvapuro kuuluu Suomen johtaviin perusoikeuksien asiantuntijoihin. Hänen mukaansa käskyt ja ohjeet, joissa kielletään kaikki yhteydenpito erotettuihin, ovat perustus- ja yhdenvertaisuuslain kieltämää syrjintää, koska ne luovat tiettyä ihmistä kohtaan uhkaavan, vihamielisen tai hyökkäävän ilmapiirin tämän mielipiteiden ja vakaumuksen vuoksi. Uskonnonvapauden varjolla ei saa loukata ihmisarvoa tai muita perusoikeuksia. Professori Tuomas Ojanen Helsingin yliopistosta toteaa, että kaikkea Jehovan todistajien oikeuskomiteoiden toimintaa on mahdoton pitää uskonnon harjoittamisena, sitä mikä ei ole uskonnon harjoittamista, uskonnonvapauslaki ei suoja. Koska oikeuskäytäntöä ei ole, on vaikea antaa yksiselitteistä vastausta missä määrin muu kuin tiukasti uskonnon harjoittamiseen liittyvä toiminta tulee yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolain kieltämän syrjinnän piiriin. (Nousiainen & Rantanen 2015.) Koska Suomen rikoslaki rakentuu yksilölähtöiselle ajattelulle, joka ei tunnista kontrollin ja yhteisöllisyyden määrittämässä kontekstissa tehtäviä loukkauksia, jäsenen on vaikea vaatia oikeuksiensa toteutumista yhteisössä (Hong 2007, 363).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyön päämenetelmä oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Laadulliseen tutkimukseen yhdistettiin määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus, joka täydensi ja tuki laadullisella menetelmällä saatuja tutkimustuloksia. Tutkimusmenetelmät valittiin niiden ominaisuuksien ja soveltuvuuden vuoksi.

Laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaan kohteen kokonaisvaltaista ymmärtämistä ja todellisen elämän kuvaamista. Laadullinen tutkimus sopii hyvin kokemusperäisen aineiston tutkimukseen, kun tutkimuksen tarkoituksena on antaa ”ääni” tutkittavien näkökulmille. Vastauksia täytyy tulkita tutkittavien todellisuudesta käsin, joka on moninainen, eikä sitä voida pirstoa mielivaltaisesti osiin. Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 152–155.)

Määrällinen tutkimus edellyttää teoriaa ja esiymmärrystä ilmiöstä, jotka otetaan huomioon tutkimuskysymysten muotoilussa. Tutkimustulokset saatetaan tilastolliseen muotoon ja kuvataan taulukoissa. Määrällistä tutkimusta avuksi käyttäen on tutkittavasta ilmiöstä ja asioiden välisistä riippuvuuksista mahdollista kerätä yksityiskohtaista numeraalista tietoa. (Kananen 2010, 74.)

4.1 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella (liite 1), joka liitettiin suljettuun Facebook-ryhmään. Ennen kyselylomakkeen liittämistä sen toimivuus testattiin. Ryhmän valintaan vaikutti se, että kaikki ryhmän jäsenet olivat Jehovan todistajista irtautuneita. Kyselylomakkeeseen oli mahdollisuus vastata kolmen viikon ajan, jonka jälkeen se sulkeutui. Puolessa välissä vastausaikaa vastaajia muistutettiin kerran ja näin saatiin lisää vastaajia. Kyselylomakkeen sulkeuduttua tutkimukseen vastaajia oli yhteensä kolmekymmentäneljä (34).

Kyselylomake suunniteltiin huolellisesti siten, että siinä kysyttiin tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimusongelman kannalta merkityksellisiä kysymyksiä. Koska hengellinen väkivalta on kokemuksellista väkivaltaa, syrjinnän ja painostuksen

käsitteitä ei määritelty etukäteen, vaan vastaajan annettiin määritellä ne itse. Kyselylomake sisälsi avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä sekä asteikkoihin perustuvia kysymyksiä, jossa vastaaja valitsi väittämän, jonka koki parhaiten kuvaavan tilannettaan. Lomakkeesta jätettiin pois vastaajien ikä ja sukupuoli, koska tietojen ei katsottu tuovan lisäarvoa tutkimukselle.

Kyselylomake valittiin aineiston keruutavaksi useista syistä. Se mahdollisti laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistämisen, vastaajien anonymiteetin, helpon tavoitettavuuden sekä suuremman otoksen.

4.2 Aineiston analyysi

Aineiston suljetut kysymykset, joissa oli valmiit vastausvaihtoehdot, analysoitiin kvantitatiivisesti ja tulokset esitettiin taulukoissa. Avoimet kysymykset analysoitiin laadullista sisällönanalyysia käyttäen. Laadullinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen prosessi, jossa aineisto pelkistetään, ryhmitellään ja lopuksi luodaan teoreettiset käsitteet (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Aineiston vastaukset siirrettiin tekstinkäsittelyohjelmaan ja ne luettiin läpi huolellisesti useaan kertaan. Jokainen vastaus käytiin läpi etsien aineistosta yhteneväisiä ja eroavia piirteitä, jonka mukaisesti vastaukset jaoteltiin eri teemojen alle. Useassa vastauksessa vastaajat olivat antaneet useita ilmaisuja, joista ryhmiteltiin saman tyyppiset ilmaukset yhteen. Aineistoa käytiin näin läpi muodostaen pääteemojen alle tarvittaessa alateemoja. Aineistosta muodostettuja teemoja ja johtopäätöksiä liitettiin tutkimuksen teoriaosuuteen. Tulosten havainnollistamiseksi käytettiin raportissa kuvioita, taulukoita sekä vastaajien suoria sitaatteja.

4.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusaiheen valintaa harkittiin pohtien eettisiä seikkoja, kuten toisiko tutkimuksen tekeminen Jehovan todistajien yhteisölle ei-toivottua julkisuutta. Aihevalinta oli toisaalta perusteltu; äänen antaminen yhteisöstä irtautujille. Lisäksi tutkimuksen tehtävänä ei ollut arvostella yksittäisiä uskonnon jäseniä, vaan tuoda yhteisön toimintatavat julkiseen keskusteluun.

Kyselylomakkeen alussa kerrottiin rehellisesti tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta, ja kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistuville kerrottiin mistä ja milloin valmis työ olisi heidän luettavissaan. Lisäksi vastaajia pyydettiin, etteivät he jakaisi kyselylomakelinkkiä eteenpäin, jotta tutkimustulokset olisivat luotettavia. Kyselylomakkeen käyttäminen antoi tutkimukseen osallistujille mahdollisuuden keskeyttää vastaaminen ja jatkaa sitä myöhemmin, mikäli vastaaminen kävisi tunneperäisesti raskaaksi. Tutkimusaineisto säilytettiin huolellisesti ja hävitettiin tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

Tutkimusaineiston raportoinnissa kiinnitettiin huomioita siihen, etteivät yksittäiset vastaajat olisi tunnistettavissa teksteistä. Tämän vuoksi muutamia vastauksia muunnettiin jättämällä tarkat tiedot esimerkiksi vastaajien omaisten lukumäärästä tai sukupuolesta pois.

Tutkimuksen etuna voidaan pitää aineiston kattavuutta. Tutkimukseen osallistui kolmekymmentäneljä (34) vastaajaa. Aineistoa oli riittävästi, sillä aineistosta nousi selkeästi esiin yhtäläisyyksiä ja vastausten ilmaisut alkoivat toistaa toisiaan. Vastaajat olivat ymmärtäneet ja tulkinneet kyselylomakkeen kysymykset samalla tavalla.

Aineiston analysointi tehtiin huolellisesti ja siihen varattiin runsaasti aikaa. Sen varmistamiseksi, etteivät tulkinnot perustu satunnaisiin poimintoihin aineistosta, vastausten ilmaisujen lukumääriä laskettiin yhteen saaden selville aineistossa toistuvat asiat. Ilmaisujen lukumääriä ei kuitenkaan raportoitu numeraalisesti. Tutkimuksessa on pyritty objektiivisuuteen, vaikka tutkija ei voikaan kokonaan sanoutua irti omista ennakkokäsityksistään ja arvoistaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara. 2010, 161).

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Taustatietoina vastaajilta kysyttiin heidän liittymistään Jehovan todistajiin. Vastaukset jakautuivat alla olevan taulukon mukaisesti (taulukko 1).

Taulukko 1. Jäseniksi kasvatetut ja itse liittyneet.

VASTAAJIEN JAKO JÄSENIKSI KASVATTETTUIHIN JA ITSE LIITTYNEISIIN		
Synnyin ja/tai kasvoin perheessä, jossa molemmat tai toinen huoltajista oli Jehovan todistaja	28	(82%)
Lapsuuden perheeni ei kuulunut Jehovan todistajiin, liityin itse	5	(15%)
Jokin muu	1	(3%)
YHTEENSÄ KAIKKI VASTAAJAT	34	(100%)

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista oli yhteisöön syntyneitä vai muutama oli itse liittyneitä. Tämä on sopusoinnussa Linjakummun ajatuksen kanssa siitä, että Jehovan todistajien uudet jäsenet Suomessa ovat yleensä uskovien perheiden lapsia (ks. luku 2.2).

5.1 Lapsi yhteisön jäsenenä

Vastaajilta, jotka olivat syntyneet ja/tai kasvaneet Jehovan todistaja-perheessä, kysyttiin millaista uskonnollista osallistumista, suoritusta tai käytöstä perhe edellytti heiltä lapsena. Tällä kysymyksellä pyrittiin saamaan kokonaiskuva siitä, millaista Jehovan todistaja- perheessä on kasvaa ja millaisessa roolissa uskonto näyttää lapsen arjessa. Tutkimukseen osallistuneista 28 oli syntynyt tai kasvanut

Jehovan todistaja- perheessä, heistä 26 vastasi tähän kysymykseen (ks. kuvio 1).

Kuvio 1. Lapsi yhteisön jäsenenä.

Uskonto arjen toimintoina. Yhtä vastausta lukuun ottamatta jokainen vastaaja mainitsi kokouksissa käymisen ja/tai kenttäpalveluksen. Kenttäpalvelus tarkoittaa saarnaamistyötä, jota tehdään esimerkiksi tarjoten yhteisön julkaisuja ovelta ovelle. Vastaajat toivat esiin lukuisia eri toimintoja, kuten kokouksissa vastaamisen, puheiden pitämisen, perhetutkistelut, kirjallisuuden ja raamatun lukemisen, kokouksiin valmistautumisen, henkilökohtaisen tutkimisen, rukoilemisen, osajantienraivauksen ja uskonnolliset tapahtumat kuten konventit ja muistonvietot. Uskonnollinen toiminta oli osa perheen arkea, johon lapset osallistuivat aikuisten kanssa. Vastaajat toivat esiin, että omaa valinnanvapautta ei ollut, eikä mielipidettä kysely osallistumisen suhteen.

”Kokouksissa käymistä ja vastaamista, teokraattisessa koulussa piti pitää puheita. Kentälle vietiin jo ihan pienenä ja siitä jatkettiin itsenäisesti yläasteikäisenä.”

”Kokouksiin osallistuminen ja kenttäpalvelus oli itsestäänselvyksiä.”

”Edellytys oli osallistua kaikkeen, kuten aikuisetkin osallistuvat.”

”Minulta odotettiin täyttä osallistumista.”

”Minulta ei nähty tarpeelliseksi kysyä mielipidettä.”

”Minun edellytettiin elävän täysin todistajien opetusten mukaan, omaa valinnan vapautta ei ollut.”

Esimerkillinen jehovantodistajuus. Esimerkillinen jehovantodistajuus nähtiin odotusten, rajoitusten ja seurausten kautta. Vastaajat toivat ilmi hyvänä Jehovan todistajana olemisen, johon sisältyi sopiva käytös, ulkoasu, kielenkäyttö ja ulkopuolisesta maailmasta erottautuminen.

Odotukset. Vastauksissa kerrottiin, että sopivaa käytöstä odotettiin niin seurakunnan sisä- kuin ulkopuolellakin. Sopivaa käytöstä kuvailtiin termeillä: mallikas, tottelevainen, kyseenalaistamaton, esimerkillinen ja kiltti. Hyvän käytöksen lisäksi pukeutumisen täytyi olla siistiä ja soveliasta. Useassa vastauksessa korostui yhteisön sääntöjen noudattamisen tärkeys.

”Seurakunnan sääntöjä tuli noudattaa tinkimättömästi; esimerkiksi masturbointi oli kielletty, piti pukeutua tietyllä tavalla kokouksiin ja kentälle, ei saanut vaikkapa kiroilla, ja piti yrittää ajatellakin tietyllä tavalla, johon ohjeistettiin.”

”Erittäin esimerkillistä. Kaikkia mahdollisia sääntöjä oli noudatettava pilkulleen, jotta olisin hyvämaineinen niin seurakunnan sisä- kuin ulkopuolellakin.”

”..käytös tottakai mallikasta, tottelevaista, kyseenalaistamatonta, kilttiä jne. Kaikinpuolin edustava piti olla, koska edustimme Jumalan järjestöä.”

Rajoitukset. Vastaajat kuvailivat yhteisön ja ulkopuolisten välistä rajanvetoa, joka näkyi yhteisön ulkopuolella olevien kanssa seurustelemisesta pidättäytymisenä. Vastaajat toivat esiin vaihtelevaa suhtautumista, jyrkimmillään yhteisön

ulkopuolisten kanssa ei saanut olla ollenkaan vapaa-ajalla tai sitä paheksuttiin. Vastauksissa kerrottiin uskonnon myös rajoittaneen juhlien, kuten joulun ja syntymäpäivien viettoon osallistumisen. Muutama vastaaja kertoi uskonnon rajoittaneen vapaa-ajan harrastuksia, ne eivät saaneet mennä uskonnollisten toimintojen edelle.

”..eikä esimerkiksi koulussa saanut osallistua juhlahyphien viettoon tai koulukavereita tavata koulun ulkopuolella.”

”Ei maailmallisia kavereita, ei aatteellisia harrastuksia.”

”Maailmallinen nuoriso oli huonoa seuraa ja saatanan vallassa.”

”Sitä etten seurustele yhteisön ulkopuolella olevien kanssa vapaa-aikanani.”

Seuraukset. Vastauksissa nostettiin esille seurauksia yhteisön sääntöjen ja normien rikkomisesta. Seurauksina kuvattiin fyysistä väkivaltaa, kuten tukistamista tai selkään saamista.

”Kokoukset kolme kertaa viikossa olivat aivan ehdottomia, selkään tuli, jos sieltä jäi pois.”

”Yhden kuukauden jäitin raportoimatta kenttätunteja ja äiti repesi liitoksistaan.”

”Kaikki jt-säännöt oli noudatettava aina, jos jäi kiinni jostain vähänkin huonosta, niin risua tai tukkapöllyä tuli.”

”Piti osallistua viikottaisiin kokouksiin ja siellä piti istua hiljaa tukkapöllyn uhallla.”

Tunnekokemus. Vastaajat kuvailivat lapsuuden uskontokasvatuksen kokemusta kahdella tavalla. Enemmistö vastaajista toi esiin useita negatiivisia tunteita. Tunteina kuvattiin vihaa, harmitusta ja ahdistusta. Tunteet liittyivät yhteisön tilaisuuksiin ja toimintaan osallistumisen vaihtoehdottomuuden kokemukseen.

Osallistuminen oli koettu painostuksena tai pakkona, tai se oli koettu vaikeana oman persoonallisuuden kuten ujouden tai energisyyden vuoksi.

”Kokouksissa oli käytävä ja koin painostuksena, kun olisi pitänyt vastailta tutkistelussa. Olin ujo, oli vaikeaa. Kenttäpalvelukseen oli mentävä ja julistajaksi oli tultava. Koin että vanhempia on miellytettävä.”

”Kokouksissa käyntiä ja siellä istumista kiltisti, mikä oli energisenä lapsena vaikeaa. Kentällä käynti ja kokoukset olivat tylsiä, ja varsinkin kauniit aurinkoiset päivät sisällä kokouksissa harmittivat, kun aika meni hukkaan, kun olisin halunnut olla vapaasti ulkona ja nauttia kesästä.”

”..piti käydä kentällä, jota vihasin.”

”Kuvailisin lapsuuttani hyvin rajatuksi, suljetuksi ja ahdistavaksi.”

Toinen osa vastaajista kuvaili uskonnollista kasvatustaan itsestänselvytenä.

”Olin kiltti lapsi ja tiesin mitä piti tehdä. Ei minua tarvinnut käskää tekemään mitään, tottelin käskyjä jo ennen kuin ne esitettiin.”

”..osallistuminen oli itsestänselvyksiä.. en kokenut sitä painostuksena, koska olin niin kasvanut asiaan, etten kerta kaikkiaan ymmärtänyt, että toisin voisi toimia, minulle sellaista maailmaa ei ollut olemassa.”

Vastauksien perusteella voidaan todeta, että uskonto oli hyvin merkittävässä roolissa vastaajien lapsuudessa. Yhteisön toimintaan osallistuminen on ollut huomattavan aktiivista ja vienyt useita tunteja viikosta. Ajallisesti tämä on paljon enemmän, kuin mitä suomalainen keskimäärin käyttää uskonnonharjoittamiseen (ks. luku 2.1). Vastauksissa mainittiin neljäkymmentä (40) kertaa kokoukset ja saarnaamistyö, kun taas rukoileminen mainittiin vain kahdessa (2) vastauksessa. Uskonnollisuus on näyttäytynyt elämässä enemmänkin toimintana ja suoritteina, kuin henkilökohtaisena suhteena ja yhteytenä Jumalaan. Kuriyhteisöllisyys käy

selkeästi ilmi vastauksista, elämää on sävyttänyt yhteisön säännöt ja normit kaikilla elämänalueilla (ks. 3.1.3). ”Elämää kaikkienensa leimasi jehovan todistajuus”, todettiin aineistossa. Perheen merkitys uskonnollisessa socialisaatiossa on ollut suuri, vanhemmat ovat vieneet lapset yhteisön tilaisuuksiin ja huolehtineet yhteisöjen sääntöjen toteutumisesta (ks. 2.3). Uskonnollinen socialisaatio on tapahtunut yhteisön ehdoilla, vanhemmat olivat valvoneet yhteisön sääntöjen toteutumista lastensa kohdalla. Enemmistö tutkimukseen osallistuneista oli kokenut uskonnollisen kasvatuksen autoritaariseksi, kontrolloiduksi ja vaihtoehdottomaksi, kun taas muutama oli kokenut sen itsestään selvänä.

5.2 Jäseniksi kasvatettujen kaste

Vastaajilta kysyttiin, minkä ikäisenä he menivät kasteelle. Vastaukset jakautuivat alla olevan taulukon mukaisesti (taulukko 2).

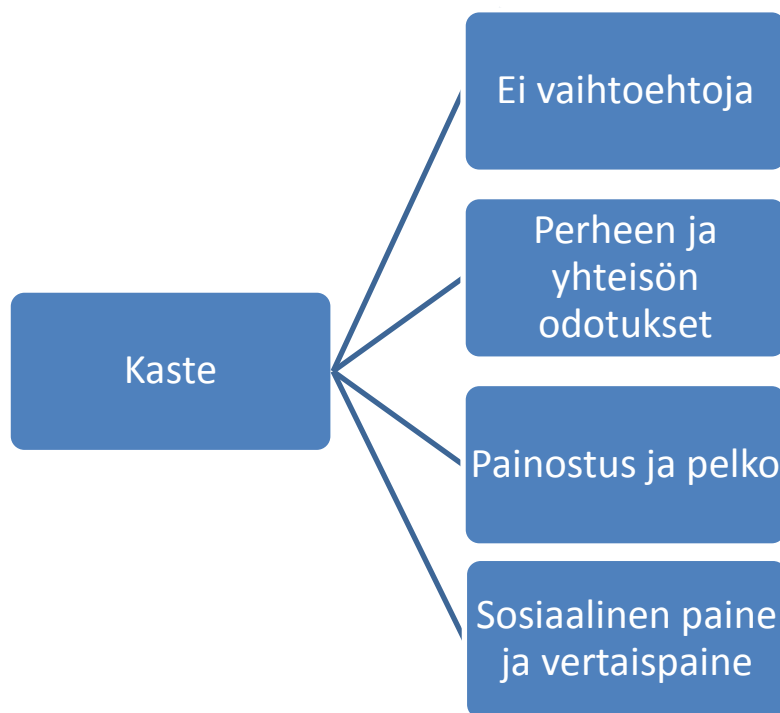
Taulukko 2. Jäseniksi kasvatettujen kasteiät.

JÄSENIKSI KASVATETTUIEN KASTEIÄT	
En käynyt kasteella	3 (10 %)
11-13 vuotta	11 (38 %)
14-15 vuotta	9 (31 %)
16-18 vuotta	6 (21 %)
YHTEENSÄ	29 (100 %)

Taulukosta voidaan nähdä, että suurin osa yhteisössä kasvaneista meni kasteelle 11-13 vuoden ja 14-15 vuoden ikäisinä.

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan kastettaan ja siihen johtaneita asioita. Lisäksi vastaajilta kysyttiin, kokivatko he, että heillä oli valinnanvapaus ja vaihtoehtoja. 25 vastaajaa, yhtä lukuun ottamatta, kaikki kasteella käyneistä, jäseniksi kasvatetuista

vastasivat tähän kysymykseen. Vastaukset jakautuivat neljään teemaan (ks. kuvio 2).

Kuvio 2. Jäseniksi kasvatettujen kasteeseen johtaneet asiat.

Ei vaihtoehtoja. Enemmistö jäseniksi kasvatetuista kyseenalaisti kasteensa vapaaehtoisuuden, kuvaten sitä itsestään selväksi ratkaisuksi ja ainoaksi vaihtoehdoksi kasvatuksestaan johtuen.

”Ei ollut muita vaihtoehtoja.”

”Oli yksi vaihtoehto, josta valitsin.”

”Vaihtoehtoja oli yksi ja toki alleviivattiin sitä, että sai niistä sitten valita.”

”En koe, että kaste oli oma valinta tai että minulla olisi ollut mahdollisuus valita toisin.”

”En kokenut, että siinä elämänvaiheessa olisi ollut muita vaihtoehtoja.”

Perheen ja yhteisön odotukset. Toiseksi eniten vastaajat kuvailivat kastepäätökseensä vaikuttaneen perheen ja yhteisön odotukset. Vastauksissa esitettiin kasteelle menemisen olleen yhteisön silmissä osoitus hengellisyydestä ja varhain kasteelle meneminen oli siksi toivottavaa ja odotettua. Osa vastaajista oli hakenut vanhempiensa hyväksyntää ja pyrkinyt näin täyttämään heidän odotukset.

”Koin saavani arvostusta ja tekeväni vanhempani ylpeäksi. Tavoitteekseni oli asetettu jo alle 5 v tienraivaus, jota kohti tottelevaisena edistyin.”

”Menin kasteelle koska minun odotettiin tekevän niin.”

”Tiesin kyllä mitä minulta odotetaan.”

”Kasteelle mentiin, koska niin kuului tehdä.”

Painostus ja pelko. Yhteisön ja vanhempien odotusten lisäksi, vastauksissa ilmeni myös painostusta vanhempien ja seurakunnan taholta.

”Kasteeseen johti keskustelu äitini ja vanhimman kanssa. Koin että keskustelu oli jonkinasteista painostusta, koska olin aiemmin ilmaissut, että en halua vielä kasteelle.”

”Kasteeseen johti kierrosvalvojan ja vanhempien painostus.”

”Painostusta alkoi jo sen ikäisenä olla lyhyinä vihjailuina ja kyselyinä.”

Osa vastaajista kertoi pelon maailmanlopusta vaikuttaneen kastepäätökseen. Aineistossa tuotiin esiin, että Jehovan todistajien opetus antaa kaksi vaihtoehtoa; joko menet kasteelle tai kuolet harmagedonissa.

”Seurakunnasta koin tulevan suoraa painetta kasteelle menoon. Sanottiin että olen jo sen ikäinen, että en pelastu Harmagedonista

enää äidin turvin, vaan pitää tehdä itse päätös siirtyä Jehovan puolelle (=käydä kasteella).”

”Oli jotenkin painostus sillä, että jos en ole kastettu, ei ole lippua paratiisiin tai jumala ei hyväksy tulevassa ”maailmanlopussa.”

”Pelkäsin harmagedonia ja sitä, etten ehtisi kasteelle ennen tuomiopäivää.”

Sosiaalinen paine ja vertaispaine. Vastajat kuvailivat kastepäätökseen vaikuttaneen sen, että muut saman ikäiset seurakunnan nuoret olivat jo menneet tai olivat menossa kasteelle. Toive päästä osaksi kaveriporukkaa ja saada huomiota olivat motivoineet kasteelle. Myös sisarusten meneminen kasteelle oli aiheuttanut vastaajissa paineen toimia samoin.

”..saisin kokea jotain, jonka muutkin seurakunnan nuoret kokevat ja päästä näin osaksi porukkaa ja saada muutenkin seurakuntalaisilta huomiota.”

”Kaikki kaverit alkoi mennä kasteelle, joten siinä tuli ryhmäpaine olla samanlainen ja edistyä kuten he.”

”Kaverit meni kasteelle, joten en halunnut jäädä huonommaksi.

Muita yksittäisiä vastauksia annettiin kasteelle johtaneista asioista. Näitä olivat paremmat mahdollisuudet saada seurustelukumppani sekä oletetut kasteen antamat vapaudet.

5.2.1 Ymmärsitkö mihin sitoudut kasteessa?

Ei. Enemmistö vastaajista totesi, ettei ollut ymmärtänyt mihin sitoutui, kun meni kasteelle. Vastauksissa kuvailtiin, että uskontoon oli sitouduttu lapsen käsityksellä elämästä ja että vanhempien miellyttäminen oli vaikuttanut enemmän päätökseen kuin opilliset asiat. Myös sitä harmiteltiin, ettei oltu ymmärretty miten päätös vaikuttaa perhesuhteisiin, jos uskonnosta lähtee pois. Tyypillisimpiä vastauksia olivat:

”En siinä vaiheessa todellakaan ymmärtänyt mitä kaste tarkoittaa.”

”Kasteeseen johti ryhmäpaine, hyväksynnän hakeminen suurimmilta osin, ei missään nimessä opilliset asiat, en oikeasti edes tiennyt mitä olen siinä tekemässä.”

”En todellakaan ymmärtänyt mitä se tarkoittaa.. Sitouduin uskuntoon 12 -vuotiaan käsityksellä elämästä (en koskaan mene naimisiin ja lapsia en varmana hanki).”

Kyllä. Muutama vastasi, että ymmärsi kyllä mihin sitoutui, mutta ei nuoren iän ja kasvatuksen vuoksi kyennyt olemaan kriittinen uskonlahkoa kohtaan. Vastauksissa kuvailtiin sitä, että oli ymmärretty päätöksen olevan koko loppuelämää leimaava, mutta kotona asuessa vaihtoehtoja ei ollut.

”Olin täysin ”hypnoosissa”. Uskoin asiaan. Mutta eihän lapsi voi tehdä tällaisia päätöksiä.”

”..ymmärsin hyvin kasteen tarkoituksen, sisällön ja seuraukset, mutta silti koen että valinnanvapaus ei toteutunut kohdallani, koska en tietenkään tuossa iässä tai kasvatuksellani kyennyt mitenkään olemaan kriittinen uskonlahkoa kohtaan tai edes epäilemään, että joka ikinen sieltä tuleva sana ei olisi 100% totta.”

”Olin tuossa kypsässä iässä vuorenvarma, että Jehovan todistajilla on totuus.”

Vastauksista voidaan todeta, että jäseniksi kasvatetut olivat omaksuneet yhteisön toimintatavat, johon oli sisältynyt yhteisöön sitoutuminen kasteessa. Kaste oli ollut yhteisön edellyttämä rituaali, ei seuraus uskoon tulemisesta tai hengellisyydestä. Todellisia vaihtoehtoja kasteelle ei ole ollut. Tutkimuksen tulokset ovat sopusoinnussa Linjakummun (2015, 107, 112) ajatuksesta kasvatukseen perustuvasta uskonnollisesta sosiaalistumisesta ääriyhteisöissä liikkeissä, se antaa lapselle ja nuorelle mahdollisuuden oman hengellisyyden ja yhteisön valintaan harvoin, jos ikinä. Yhteisöön sitoutumisella oli tavoiteltu omien

vanhempien, ystävien ja yhteisön hyväksyntää, myös maailmanlopun pelko oli vaikuttanut päätöksen tekemisessä. Tässä tutkimuksessa näyttää siltä, että uskonnollisuus on ollut ulkokohtaista eli se on toiminut muiden päämäärien tavoittelussa (ks. 2.3).

5.3 Itse liittyneiden kaste

Neljä viidestä itse yhteisöön liittyneistä vastasivat kysymyksiin: *Kuvaile kastettasi. Mikä johti kasteeseen? Koitko, että sinulla oli valinnanvapaus ja vaihtoehtoja? Ymmärsitkö mihin sitoudut kasteessa?*

Yhteisöön itse aikuisena liittyneiden vastaukset poikkesivat yhteisöön syntyneiden vastausten kanssa. He kokivat, että olivat itse päättäneet yhteisöön liittymisestä ja olivat myös suurimmilta osin ymmärtäneet mihin olivat sitoutuneet. Yksi vastaaja kertoi, ettei kuitenkaan ollut tiennyt karttamisesta. Kahdessa vastauksessa kuvailtiin liittymiseen vaikuttaneen sosiaaliset syyt. Toive löytää hyvä aviopuoliso seurakunnasta sekä tutkisteluvaiheessa todistajilta saatu huomio ja seura olivat osittain vaikuttaneet päätökseen liittyä mukaan uskuntoon. Vastaajien anonymiteetin vuoksi kasteiät jätetään kertomatta tuloksissa.

”Koen, että päätin itse liittymisestä ja tiesin myös mihin sitoudun, joskaan en ihan loppuun asti tajunnut mihin liityin.”

”Itse tein päätöksen, mutta Jehovan todistajat muokkasivat ajatuksiani parhaansa mukaan.”

Vastauksista voidaan päätellä, että yhteisöön itse aikuisena liittyneiden omat tarpeet, kuten tarve yhteisöllisyyteen ja sosiaalisuuteen, olivat vaikuttaneet yhteisöön liittymisessä. Liittyminen oli ollut vapaaehtoista.

5.4 Yhteisöstä irtautuminen

Suomen Mielenterveysseura nimitti 1990-luvun alussa uskonto ja mielenterveys-työryhmän, joka laati uskonnollisten yhteisöjen eettiset periaatteet (ks. luku 2.2). Eettisten periaatteiden 7.§:ssä sanotaan, ”Yhteisö huolehtii siitä, että uskontokunnasta voi halutessaan erota joutumatta minkäänlaisen painostuksen tai

syrynnän kohteeksi tai minkään elimen tai uskontokunnan edustajan kuulusteltavaksi tai puhuteltavaksi.” Tutkimukseen osallistuvilta kysyttiin missä määrin he kokivat eettisten periaatteiden 7.§:n toteutuneen kokonaisuudessaan Jehovan todistajista irtauduttaessa. Kaikki vastasivat kysymykseen. Vastaukset jakautuivat alla olevan taulukon mukaisesti (taulukko 3).

Taulukko 3. Eettisten periaatteiden 7.§:n toteutuminen kokonaisuudessaan.

EETTISTEN PERIAATTEIDEN 7.§:N TOTEUTUMINEN KOKONAISUUDESSAAN			
Eettisten periaatteiden 7.§:n toteutuminen kokonaisuudessaan	Kaikki vastaajat	Yhteisössä kasvaneet	Itse liittyneet
Toteutui täysin	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Toteutui jossain määrin	8 (24%)	7 (24%)	1 (20%)
Ei toteutunut	26 (76%)	22 (76%)	4 (80%)
Yhteensä	34 (100%)	29 (100%)	5 (100%)

Yksikään vastaaja ei ollut kokenut, että eettisten periaatteiden kohta olisi täysin toteutunut irtauduttaessa Jehovan todistajista. Enemmistö vastaajista oli kokenut, että se ei toteutunut ollenkaan ja muutama oli kokenut, että se oli toteutunut jossain määrin. Vastauksista voidaan nähdä, että yhteisössä kasvaneiden ja itse liittyneiden vastauksien välillä ei ole juurikaan eroa.

5.4.1 Painostus

Tutkimukseen osallistuvilta kysyttiin, kokivatko he painostusta irtauduttaessa Jehovan todistajista. Vastaukset jakautuivat alla olevan taulukon mukaisesti (taulukko 4.)

Taulukko 4. Painostus.

PAINOSTUKSEN KOKEMUKSET			
Koitko painostusta?	Kaikki vastaajat	Yhteisössä kasvaneet	Itse liittyneet
Kyllä	29 (85 %)	25 (86 %)	4 (80%)
Ei	5 (15 %)	4 (14 %)	1 (20%)
Yhteensä	34 (100%)	29 (100%)	5 (100%)

Vastauksista voidaan nähdä, että suurin osa koki painostusta irtautuessaan. Ainostaan muutama irtautuja ei ollut kokenut painostusta lainkaan.

Painostusta kokeneilta pyydettiin kuvailemaan kokemaansa, miltä tahoilta ja miten painostus ilmeni. Vastaukset jakoutuivat yhteisön auktoriteettien harjoittamaan painostukseen, perheen painostukseen ja seurakunnan painostukseen.

Yhteisön auktoriteettien harjoittama painostus. Aineistossa korostui yhteisön auktoriteettien eli seurakunnan vanhinten harjoittama painostus (ks. kuvio 3).

YHTEISÖN AUKTORITEETTIEHÄ HARJOITTAMA PAINOSTUS

Oikeuskomitea

- Tapahtumien tenttaaminen
- Karttamisella uhkaaminen
- Epäkunnioittava nimittely
- Jäsenen elämän kontrollointi
- Uhkaaminen tuhoutumisella

Puhelut ja oven takana käynnit

Kuvio 3. Yhteisön auktoriteettien harjoittama painostus.

Oikeuskomitea. Enemmistö irtautujista kuvaili oikeuskomiteaa tai vanhinten puhuttelua. Muutama kertoi seurakunnan vanhinten yrittäneen tulla keskustelemaan tai halunneen heidät oikeuskomitean eteen. Useassa tapauksessa irtautajat olivat kokeneet, etteivät olisi halunneet mennä oikeuskomiteaan, mutta olivat kuitenkin menneet yhteisön painostuksen vuoksi. Oikeuskomiteaan johtaneita syitä olivat seksuaalinen suuntautuminen, yhteisön ulkopuolisen kanssa solmittu parisuhde, seksin harrastaminen naimattomana, äänestäminen vaaleissa sekä yhteisön kokouksista poisjättäytyminen. Aineistossa kerrottiin vanhinten tentanneen tapahtumia, pelotelleen tuhoutumisella Harmagedonissa, nimitelleen epäkunnioittavasti ja uhanneen karttamisella. Vastaajat kuvailivat oikeuskomiteakokemustaan ilmaisuilla: painostava ja nöyryyttävä, pelottava, syntinen ja synkkä fiilis, järkyttävä tuska. Muutama vastaaja kertoi oikeuskomitean johtaneen erottamiseen, joka oli itsessään koettu uhkana, koska kaikki ihmissuhteet olivat yhteisössä. Lisäksi erottaminen oli koettu epäoikeudenmukaiseksi päätökseksi, johon itsellä ei ollut vaikutusmahdollisuuksia.

”Painostusta kesti 3 viikkoa, siihen asti, kun eroamisestani ilmoitettiin seurakunnassa. Sitä aikaisemmin minulle järjestettiin puolen vuoden aikana kaksi vanhimpien kuulemista ilman minun suostumusta ja minulta kysymättä. Minut pakotettiin kumpaankin.”

”Olin monessa komiteassa, jotka aiheuttivat minulle järkyttävää tuskaa. Minulla ei ollut mitään sanomista enää. Erottaminen oli ihan selvä asia, sanoin mitä tahansa.”

”Vaikka sanoin haluavan pois järjestöstä, vanhimmisto halusi silti pitää monta istuntoa. Minulle muistutettiin monta kertaa mihin erottaminen johtaa, eli karttamiseen.”

Puhelut ja oven takana käynnit. Vastajaat, jotka olivat irtautuneet vähitellen jättäytymällä yhteisön kokouksista pois, kuvailivat sen johtaneen vanhinten puhelinsoittoihin, vierailuihin ja kehoituksiin palata takaisin yhteisön toimintaan.

”Kun en käynyt enää kokouksissa, vanhimmisto alkoi soitella jatkuvasti, puheluita saattoi tulla useita saman päivän aikana. - - Kun vanhimmisto ei tavoittanut puhelimitse, he tulivat ovementa taakse. Näitä vierailuja oli usein. En avannut. Kerran he jopa potkivat ovea, kun en avannut ovikellon soidessa. Pitkään pelotti mennä kotiin ja yritin kaukaa tähyttää, onko vanhimmat oven takana odottamassa. Näin jälkikäteen kaduttaa, etten tehnyt moisesta häirinnästä rikosilmoitusta. Silloin oli henkisesti niin heikoilla, ettei voimavarat riittänyt.”

”Puheluita, oven takana käymistä, kaikkea tällaista.”

”Puhelinterrorismi oli sairasta vanhinten taholta.”

Seuraavaksi eniten aineistossa kuvailtiin perheen harjoittamaa painostusta. Painostuksen muodot kuvattu kuviossa 4.

PERHEEN HARJOITTAMA PAINOSTUS

- Karttaminen
- Karttamisella uhkaaminen
- Vaatimukset jäämisestä
- Vihjailut ja kyselyt
- Syyllistäminen ja syytökset
- Perinnöttömyydellä uhkailu

Kuvio 4. Perheen harjoittama painostus.

Perheen harjoittama painostus. Vastajat olivat kokeneet perheen painostusta jäädä yhteisöön. Osa irtautujista kertoi perheen ehdottaneen toimeettomaksi jäämistä ja toivoneen heidän roikkuvan uskonnossa mukana perheen vuoksi. Toimeettomalla tarkoitetaan liikkeen jäsentä, joka ei tee saarnaamistyötä. Jossain tapauksissa perhe ei ollut yrittänyt estellä yhteisöstä eroamista, mutta olivat tehneet selväksi, etteivät ole tekemisissä ja sitä kautta koettivat painostaa jäämään. Irtautujat olivat kokeneet pelkoa hylkäämisestä jo ennen virallista eroamistaan ja usean kohdalla painostus tulikin perheen karttamisen muodossa. Irtautujien kokemuksissa perheen painostus oli näkynyt vihjailuina ja kyselyinä, mutta myös uhkailuina ja syyllistämisenä. Irtautujaa oli syyllistetty muun muassa vetoamalla muiden uskovien sukulaisten tunteisiin ja siihen, miten päätös vaikuttaa heihin.

”Uhkailua ja syyllistämistä perheen, sukulaisten ja seurakunnan taholta. Taloudellista ja henkistä kiristämistä ja perinnöttömyydellä uhkailua. Syytöksiä häpeän tuottamisesta perheelle jne.”

”Vielä eron jälkeen sain ikävän kirjeen vanhemmaltani, jossa eriteltiin vääriä ajatuksia ja tekojani.”

”Painostus tuli välittömästi karttamisen muodossa.”

Muutamassa vastauksessa kuvailtiin muiden seurakuntalaisten, kuten ystävien ja tuttavien harjoittamaa painostusta. Painostuksen muodot kuvattu kuviossa 5.

SEURAKUNTALAISTEN HARJOITTAMA PAINOSTUS

- Karttaminen
- Karttamisella uhkaaminen
- Vaatimukset jäämisestä
- Vihjailut ja kyselyt
- Poisjättäytymisen kyseenalaistaminen
- Pelottelu

Kuvio 5. Seurakuntalaisten harjoittama painostus.

Seurakuntalaisten harjoittama painostus. Muutamassa vastauksessa kerrottiin tuttavien ja ystävien painostaneen irtautujaa muuttamaan mieltä yhteisöstä lähtemisestä. Seurakuntalaiset olivat kyseenalaistaneet irtautujan poisjättäytymistä toiminnasta ja vedonneet tulevaan tuhoutumiseen Harmagedonissa.

”Jotkin ystävät seurakunnasta ottivat yhteyttä ja painostivat kovasti muuttamaan mieleni lähtemisen suhteen..”

”Eräs seurakuntalainen sanoi, että nyt ei ole oikea aika jättää Jehovan todistajia, kun loppu on lähellä.”

Vastauksista voidaan todeta, että vastaajat olivat kokeneet hengellistä väkivaltaa irtauduttaessa yhteisöstä. Uskonnollisten yhteisöjen eettinen periaate, jonka mukaan yhteisöstä tuli voida irtautua ilman että joutuu painostetuksi, ei ollut toteutunut (ks. luku 2.2). Hengellinen väkivalta oli ilmennyt irtautujien elämän kontrollointina sekä syyllistämisenä, painostamisena, pelotteluna, karttamisena ja uhkailuna (ks. luku 3). Elämän yksityisyyttä ei oltu kunnioitettu, yhteisö oli pyrkinyt kontrolloimaan irtautujan ihmissuhteita, seksuaalisuutta, uskonnonharjoittamista ja poliittista vaikuttamista. Hengellistä väkivaltaa oli koettu eniten yhteisön auktoriteettien ja perheen harjoittamana. Erityisesti karttamista ja karttamisella uhkaamista oli käytetty kiristyksen välineenä. Ääriyhteisöissä liikkeissä irtautuminen tehdään hankalaksi ja arvokas ja kunniallinen lähtö suodaan harvoin jäsenille (Linjakumpu 2015, 212, 213).

5.4.2 Syrjintä ja karttaminen

Tutkimukseen osallistuvilta kysyttiin, kokivatko he syrjintää tai karttamista irtautuessaan Jehovan todistajista. Vastaukset jakautuivat alla olevan taulukon mukaisesti (ks. taulukko 5).

Taulukko 5. Syrjintä ja karttaminen.

SYRJINNÄN JA KARTTAMISEN KOKEMUKSET			
Koitko syrjintää/karttamista?	Kaikki vastaajat	Yhteisössä kasvaneet	Itse liittyneet
Kyllä	32 (94 %)	27 (93 %)	5 (100%)
Ei	2 (6 %)	2 (7 %)	0 (0%)
Yhteensä	34 (100%)	29 (100%)	5 (100%)

Vastauksista voidaan nähdä, että suuri enemmistö irtautujista oli kokenut syrjintää/karttamista, ainoastaan kahdella vastaajalla ei ollut tällaisia kokemuksia.

Syrjintää kokeneita pyydettiin kuvailemaan kokemaansa. *Miltä tahoilta ja miten syrjintä/karttaminen ilmeni? Minkälaisia vaikutuksia sillä oli elämääsi ja keihin nämä vaikutukset ulottuivat?* Vastaukset jakautuivat neljään teemaan; ystävät ja tuttavat, perhe, karttamisen seuraukset irtautujalle ja karttamisen seuraukset muille.

Ystävät ja tuttavat. Aineistossa kerrottiin ystävien ja tuttavien kanssa yhteydenpidon katkenneen kokonaan. Irtautajat kuvailivat tilannetta ilmaisuilla: ystävät katosivat, kaikki ystävät hylkäsivät, menetin kaikki, yhteydenpito on katkennut täysin. Karttaminen oli ilmennyt siten, että ystävät eivät enää kadulla kohdatessa olleet tuntevinaan eivätkä tervehtineet. Puheluihin, kirjeisiin ja tekstiviesteihin ei enää vastattu eikä illanviettoihin kutsuttu tai muuten käyty vierailmassa. Facebookissa oli blokattu ja poistettu kavereista.

”JT kaverit eivät ole missään tekemisissä.”

”Kun erosin virallisesti, kaikki todistaja aikojen ystävät katosivat. He poistivat kavereuden saman tien Facebookissa, eikä heistä sen koommin kuullut mitään. Kadulla vastaan tullessa KUKAAN

entisistä ystäväistä ei enää edes tervehdi. Aivan kuin minut olisi pyyhitty pois kokonaan.”

”Erottamisen jälkeen kaikki ystäväni hylkäsivät minut.”

”Kaikki jehovantodistajaystäväni katkaisivat yhteyden minuun.”

Irtautajat kertoivat karttamisen alkaneen jo silloin, kun eivät enää osallistuneet yhteisön kokouksiin tai saarnaamistyöhön.

”Ns. toimettomuusvuosina kaikki hyvänpäivän tutut alkoivat jo karttaa, eikä kutsuttu enää yhteisiin illanviettoihin jne. koska olin ”huonoa seuraa” koska en käynyt kokouksissa tai ovelta ovelle-työssä.”

”Yhteydenpito loppui jo ennen kuin eroamiseni oli ilmoitettu seurakunnalle. Riitti kun kerroin aikovani jättää todistajat.”

Perhe. Aineiston kokemukset perheenjäsenten ja sukulaisten karttamisesta jakautuivat kahteen ryhmään, heihin joilla yhteydenpito on poikki kokonaan ja heihin joilla yhteydenpito on satunnaista tai osaan perhejäsenistä. Enemmistö vastaajista kertoi perheenjäsenten ja suvun karttamisen olevan kokonaisvaltaista. Yhteydenpito heihin oli katkennut kokonaan. Kokemuksissa kuvailtiin ydinperheen hajoamista, porttikiellon saamista lapsuudenkotiin ja sitä ettei olla tavattu omia vanhempia ja sisaruksia vuosikymmeniin. Irtautujien kokemuksissa vanhemmat eivät tervehtineet kohdattaessa ei-uskovien sukulaisten juhlissa, eivätkä vastanneet kirjeisiin tai tekstiviesteihin mitenkään. Aineistossa oli myös hyvin rankkoja kertomuksia siitä, kun perhe oli sanonut häpeävänsä irtautujaa ja toivonut hänen mieluummin kuolleen kuin kääntyneen pois uskosta.

”Perheen karttaminen on täydellistä.”

”Perhettä ei enää ole, sisaruksista yksi muu on myös erotettu/eronnut, hänen kanssaan olen yhteyksissä. Muista ei ole kuulunut 27 vuoteen.”

”Isä ei ole kolmeenkymmeneen vuoteen halunnut olla tekemisissä. Mihinkään suvun juhliin ei minua ole kutsuttu eikä myöskään häihini ole vanhempani tulleet.”

Muutamalla irtautujalla karttajina olivat omat lapset.

”Omaa lastani en ole nähnyt kolmeen vuoteen.”

”Kukaan x:stä lapsestani ei suostu olemaan kanssani tekemisissä.”

Muutama irtautuja kertoi yhteydenpidon säilyneen tai olevan satunnaisesti yhteydessä osaan perheenjäsenistä. Osalla yhteydenpito oli säilynyt molempiin tai toiseen vanhempaan, tai sisarukseen.

”olen pitänyt perheeseen satunnaisesti yhteyttä”

”Toinen vanhempani ei halua olla enää tekemisissä kanssani”

”Vanhempani eivät karta.”

”Kaikki muut paitsi omat vanhempani alkoivat karttaa.”.

Karttamisen seuraukset irtautujalle. Vastaajat kertoivat karttamisen jättäneen valtavan tyhjän tilan elämään, kun koko seurakuntayhteisö oli hävinnyt elämästä. Koko ystäväpiiri oli rakennettava uudelleen irtautumisen jälkeen. Aineistossa kuvattiin ystävien käyttäytymisen tuntuneen pahalta alussa, mutta myöhemmin siihen opittiin suhtautumaan ja ymmärrettiin, että ongelma on kokonaan heidän eikä irtautujan. Osa irtautujista oli itsekin ollut karttamassa muita seurakunnassa oloaikanaan. Aineistossa kerrottiin karttamisella olleen kauaskantoisia vaikutuksia irtautujien elämään. Useassa vastauksessa kerrottiin karttamisen johtaneen masennukseen ja/tai paniikkihäiriöön. Vastaajat toivat myös esiin painajaiset, itsetunto-ongelmat ja riittämättömyyden tunteet. Vastauksissa kuvailtiin ihmissuhteiden menetysten johtaneen raskaisiin tunteisiin, kuten suruun ja vihaan. Karttamisesta oli myös seurannut irtautujalle vaikeuksia luottaa ihmisiin, sekä solmia ystävyysuhteita. Karttamisen koettiin myös koskettavan omaa parisuhdetta, kun omaa sukua ei sukujuhliissa ole läsnä, eivätkä suuriin perhejuhliin kuten häihin,

olleet omat vanhemmat osallistuneet. Yksi vastaajaa kuvailee lapsuuden perheen menettämistä johtuneen raskaan elämäntilanteen johtaneen hänen itsemurhapisteeseen ja sairaalahoitoon. Aineistossa kerrottiin myös karttamisen johtaneen terapiaan. Perheen karttamisen kerrottiin tuntuneen pahemmalta, kuin ehdollisten ystävien.

”Alussa karttaminen johti painajaisiin, yöllisiin paniikkikohtauksiin ja myöhemmin masennus josta kuitenkin selvittiin.”

”Vakava masennus ja vuosien terapia tästä kaikesta aiheutui.”

”Tunnen olevani orpo ja suhde vanhempiini muuttui lopullisesti etäiseksi”.

Karttamisen seuraukset muille. Irtautajat kertoivat karttamisella olleen vaikutuksia myös muihin ihmisiin, kuten omiin lapsiin ja ei-uskoviin sukulaisiin. Irtautuminen uskonnosta oli jossain tapauksessa tarkoittanut, että omat lapset olivat menettäneet yhteyden sukulaisiin, jotka olivat olleet heille hyvin läheisiä. Karttamisen kuvailtiin myös kiristäneen ei-uskovien sukulaisten ja Jehovan todistaja-sukulaisten välejä.

”Karttaminen on vaikuttanut osaan sukulaisista jotka eivät ole todistajia. Välit ovat kiristyneet tai katkenneet.”

Uskonnollisten yhteisöjen eettinen periaate, jonka mukaan yhteisöstä voi irtautua tulematta syrjityksi, ei ollut toteutunut (ks. luku 2.2). Vastauksista voidaan nähdä, että irtautuminen oli tarkoittanut karttamiseksi tulemista. Ystävät olivat hylänneet irtautujan täysin ja myös enemmistö vastaajista kertoi perheen hylänneen heidät täysin. Jokaisen irtautujan kohdalla perheen karttaminen ei ollut kuitenkaan täydellistä, vaan vastaajista löytyi myös niitä, jotka olivat onnistuneet säilyttämään jonkinlaisen yhteyden lapsuudenperheeseen. Näissä tapauksissa yhteyttä piti tyypillisesti irtautujan omat vanhemmat. Yhteisön harjoittamalla hengellisellä väkivallalla karttamisen muodossa on ollut vakavia emotionaalisia ja sosiaalisia seurauksia irtautujalle. Seuraukset ovat ulottuneet ajallisesti pitkälle, ne ovat vaikuttaneet elämään vielä useita vuosia irtautumisen jälkeenkin. Hengellisen

väkivallan seuraukset olivat ulottuneet myös irtautujan perheeseen, kuten puolisoon ja lapsiin, sekä lapsuuden perheeseen ja ei-uskoviin sukulaisiin (ks. luku 3.1.3.4).

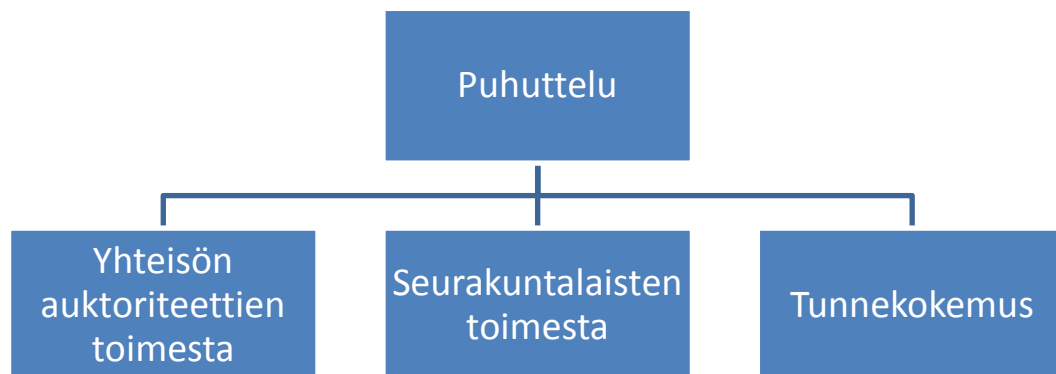
5.4.3 Kuulustelu ja puhuttelu

Vastaajilta kysyttiin, toteutuiko yhteisöstä irtautuminen ilman, että mikään elin tai uskontokunnan edustaja kuulusteli tai puhutteli. 28 vastaajan vastaukset jakautuivat alla olevan taulukon mukaisesti (ks. taulukko 6).

Taulukko 6. Kuulustelu tai puhuttelu.

KUULUSTELUN TAI PUHUTTELUN KOKEMUKSET			
Yhteisöstä irtautuminen toteutui ilman että mikään elin tai uskontokunnan edustaja kuulusteli tai puhutteli?	Kaikki vastaajat	Yhteisössä kasvaneet	Itse liittyneet
Kyllä	8 (24 %)	8 (28%)	0 (0%)
Ei	26 (76 %)	21 (72 %)	5 (100%)
Yhteensä	34 (100%)	29 (100%)	5 (100%)

Vastauksista voidaan nähdä, että suurinta osaa vastaajista oli kuulusteltu tai puhuteltu heidän irtautuessaan uskonyhteisöstä. Vastaukset olivat hyvin samankaltaisia, mitä irtautujat antoivat luvussa 5.4.1, joka käsitteli painostusta, nämä vastaukset täydentävät niitä. Kuviossa 6. kuvataan miltä tahoilta puhuttelu toteutui ja millainen tunnekokemus se oli.

Kuvio 6. Puhuttelu.

Yhteisön auktoriteettien toimesta. Suurin osa aineiston puhuttelun kokemuksista kertoivat yhteisön auktoriteettien eli vanhinten puhuttelusta.

”Kaksi entistä uskonveljeä kävi kuulustelemassa nykyistä elämäntilannetta, he painostivat minua tunnustamaan synnin, joka olisi johtanut katumattomana seurakunnasta erottamiseen.”

”Olin oikeuskomiteassa.”

”Yritettiin päästä keskustelemaan asioista.”

”Kun he eivät minua tavoittaneet, aloittivat sukulaisten kautta tiedustelun.”

”Sain selville, että liikkeitäni eli autoani oli seurattu.”

Sukulaisten toimesta. Kahdessa vastauksessa kerrottiin sukulaisten taholta koetusta painostuksesta ja kuulustelusta. Näissä tapauksissa sukulaiset omasta tai

seurakunnan vanhinten toimesta olivat olleet irtautujaan yhteydessä, jonka irtautuja oli kokenut painostavana tai utelevana.

”Sukulaiset painostivat kovasti.”

Tunnekokemus. Muutama vastaaja kuvaili kuulusteluiden ja puhutteluiden aiheuttamaa tunnekokemusta. Enemmistö kuvauksista käsitteli negatiivisia tunteita. Vastauksissa kuvattiin tilanteiden johtaneen miltei pyörtymiseen, jättäneet traumat ja olleen muuten järkyttäviä, ahdistavia ja oksettavia tilanteita. Kokemus oli tullut siitä, että jäsenellä ei ollut ollut mitään mahdollisuuksia puolustautua, vaan mitään mitä hän oli sanonut ei oltu otettu huomioon hänen asiassaan. Ahdistusta oli aiheuttanut myös jäsenen kokemus omasta syyttömyydestä, vanhinten esittäessä tekaistuja todisteita häntä vastaan.

”Olivat erittäin ahdistavia tilanteita....meinasin pyörtyä.”

”Komiteat olivat ihan järkyttäviä minulle. En voi sanoa kuvailla, mitkä henkiset traumat ne jättivät minulle”

Kahdessa vastauksessa kuvailtiin myönteistä tai neutraalia tunnekokemusta. Toisessa kuvattiin puhuttelusta seuranneen erottamisen johtaneen vapauden tunteeseen ja toinen kertoi kokeneensa puhuttelun asiallisena.

”Asia oli selvä, eikä siinä sen enempiä kysely. Puhelu oli asiallinen.”

”Sain puhelun: sinut on erotettu. Mikä vapauden tunne!”

Vastauksista voidaan nähdä, että uskonnosta irtautuminen oli johtanut jäsenen puhutteluun tai kuulusteluun. Tyypillisimmillään puhuttelun toimeenpanijana olivat olleet seurakunnan vanhimmat. Eettisen periaatteen kohta, jonka mukaan

uskonnosta irtautuminen tulee halutessaan toteutua ilman uskonnon edustajan kuulustelua tai puhuttelua, ei ollut toteutunut (ks. luku 2.2).

5.5 Tuki irtautumisessa

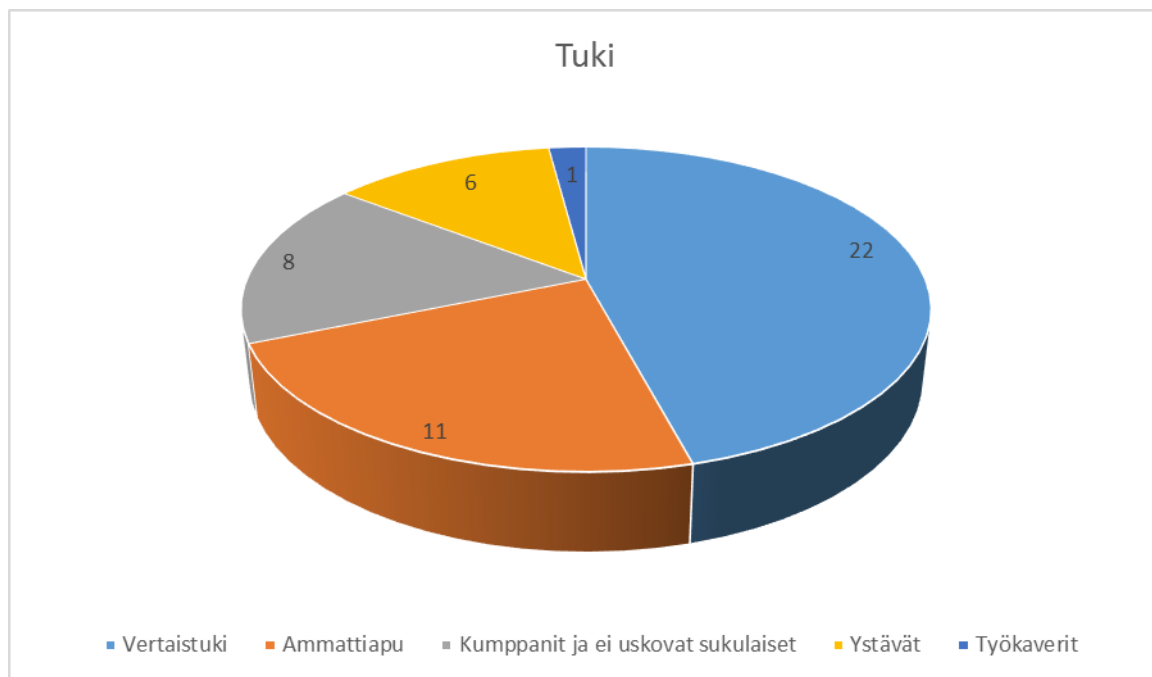
Vastaajilta kysyttiin, olivatko he tarvinneet tukea irtautumisessaan. 34:stä tutkimukseen osallistuvista 28 kertoi tarvinneensa tukea. Yksi vastaaja kertoi, että olisi tarvinnut tukea, mutta sen hakeminen hankalassa tilanteessa tuntui vaikealta. Vastaukset jakautuivat alla olevan taulukon mukaisesti (taulukko 7).

Taulukko 7. Tuki.

TUEN TARVE IRTAUDUTTAESSA			
Tarvitsitko tukea?	Kaikki vastaajat	Yhteisössä kasvaneet	Itse liittyneet
Kyllä	28 (82 %)	25 (86 %)	3 (60 %)
Ei	6 (18 %)	4 (14 %)	2 (40%)
Yhteensä	34 (100%)	29 (100%)	5 (100%)

Vastauksista voidaan nähdä, että suurin osa irtautujista oli tarvinnut tukea. Yhteisössä kasvaneet vastasivat kysymykseen kyllä useammin kuin itse liittyneet. Tämän voidaan ajatella johtuvan siitä, että yhteisöön syntyneiden kaikki sosiaaliset suhteet ovat usein uskonyhteisön sisällä, kun taas aikuisena liittyneillä saattaa olla ystäviä ja perheenjäseniä uskonyhteisön ulkopuolelta, jotka voivat tukea heitä irtautumisprosessissa.

Vastaajat nimesivät useita tuen muotoja yhdessä vastauksessa. Tuen muodot on esitetty alla olevassa kuviossa, joka ilmaisee ilmaisujen kappalemäärät (ks. kuvio 7).

Kuvio 7. Tuen muodot irtautumisessa.

Vertaistuki. Suurimmaksi tueksi irtautujat nimesivät vertaistuen. Vertaistukea oli saatu UUT:n vertaistukiryhmissä sekä internetissä Facebook vertaistukiryhmässä ja veljesseura.org-sivustolla. Myös aikaisemmin ja samaan aikaan uskosta irtautuneiden ystävien ja perheenjäsenten tuki oli koettu tärkeäksi. Yhteisten kokemusten jakaminen ja ymmärretyksi tuleminen oli ollut merkittävä apu irtautujille.

”Löysin internetissä vertaistukea ja myöhemmin Uskontojen uhrien tuelta. Erityisesti vertaistuki on tässä tilanteessa kullanarvoista. Muiden on vaikea ymmärtää tilannetta.”

”Kävin eroprosessini aikana entisten jäsenten järjestämässä vertaistukitapaamisissa. Löysin heistä todellisimpia ystäviä, jotka oikeasti kunnioittivat yksilön valinnan vapauksia.”

”Vertaistuki on ollut korvaamatonta.”

”Veljesseura.org-sivusto auttoi minua vuosien ajan käsittelemään, kyseenalaistamaan ja oppimaan asioita jehovantodistajuudesta ja elämästä myös sen ulkopuolella. Sain hyviä vinkkejä, kuinka

rakentaa turvaverkkoa järjestön ulkopuolella.. Henkinen irtautumiseni oli hyvin pitkälti tämän sivuston keskustelujen ansioita.”

Ammattiapu. Toiseksi eniten tukea oli saatu ammattiavusta. Kahdeksan vastaajaa mainitsi saaneensa tukea psykologilta, psykoterapeutilta tai psykiatrilta. Myös perheneuvolasta ja äitiysneuvolasta oli saatu tukea.

”..sairastuin masennukseen srk-elämäni takia ja sain siihen ammattiapua (psykiatrit ja psykologit).”

”..kävin 2 vuotta terapiassa.”

”Terapiaa, lääkkeitä ja vertaistukea.”

”Myös perheneuvolan osuus oli tärkeä.”

Kumppanit ja ei uskovat sukulaiset. Kumppanit ja ei-uskovat sukulaiset olivat toimineet tukena irtautujille. Tueksi oli koettu se, että oli joku ihminen vierellä, eikä jääty yksin vaikeassa elämäntilanteessa. Irtautumisesta johtuvaa tuskaa ja ahdistusta oli käsitelty läheisten kanssa.

”Poikaystävältä sain ”normaalin” kodin ja perheen, elinympäristön. En jäänyt yksin tyhjän päälle ja voin tosiaan irtaantua kerralla.”

”..omilta ei uskovilta sukulaisilta jotka ymmärsivät ja tukivat käytännön ratkaisujani.”

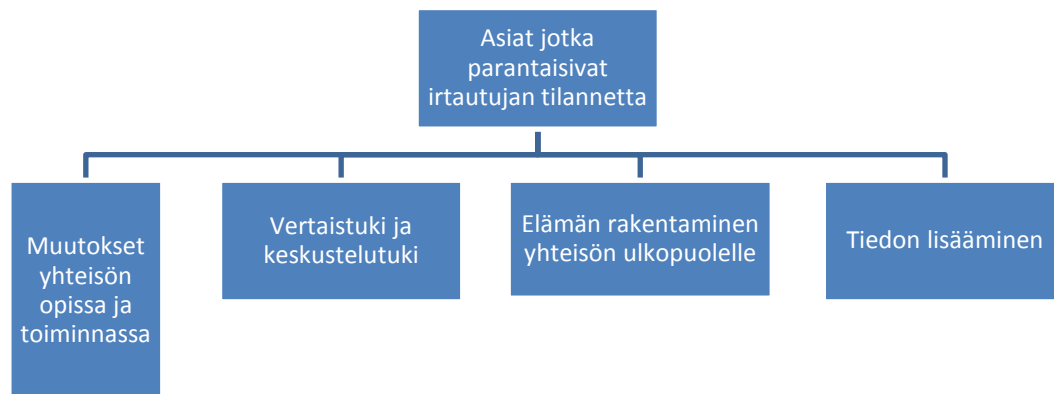
Ystävät. Muutama vastaaja mainitsi, saaneensa tukea uusilta uskon ulkopuolisilta ystäviltä ja koulukavereilta.

”Lukiossa koulukavereiltani, irtauduin uskonnosta täysi-ikäiseksi tultuani..”

Työkaverit. Yksi vastaaja mainitsi saaneensa tukea myös työkavereilta.

5.6 Asiat jotka parantaisivat irtautujan tilannetta

Tutkimukseen osallistuvilta kysyttiin, millaiset asiat heidän mielestään parantaisivat irtautujan tilannetta. 32 vastaajan vastaukset jakautuivat kuvion mukaisesti teemoihin (ks. kuvio 8).

Kuvio 8. Asiat jotka parantaisivat irtautujan tilannetta.

Muutokset yhteisön opissa ja toiminnassa. Karttamiskäytännön lopettaminen. Vastaajat toivoivat Jehovan todistajien toiminnan ja uskonnon muuttuvan inhimillisemmäksi. Vastauksissa korostui irtautujien toive siitä, että uskonnosta olisi vapaus erota ilman kartetuksi tuleamista. Vastaajat toivoivat, että yhteisö lopettaisi karttamiskäytännön sekä irtautujien itsensä vuoksi, mutta myös heidän läheisten vuoksi. Vastauksissa toivottiin, että Jehovan todistajat saisivat toimia omantuntonsa ja lähimmäisen rakkauden perusteella, eikä yhteisön paineen alaisena. Useassa vastauksessa tuotiin kuitenkin esiin se, että yhteisön ei uskota koskaan muuttavan käytäntöään irtautujien kohtelusta.

”Ainoa keino on se, että ihmisillä olisi oikeasti ilman karttamisen vaaraa erota uskonnostaan..”

”Jt tulkinta muuttuisi inhimillisemmäksi, jolloin perhe ja ystävät saisivat olla kanssani tekemisissä.”

”..Jos uskonto itse muuttaa käytäntöään eronneiden ja erotettujen kohtelusta, niin se helpottaisi, mutta niin ei tule ikinä tapahtumaan.”

Arvojen ja asenteiden muutos. Vastajaat toivoivat, että yhteisö lakkaisi maalaamasta kauhukuvia maailmasta ja asenteet yhteisön ulkopuolisia ihmisiä sekä irtautujia kohtaan keventyisivät. Lisäksi toivottiin rehellisyyttä yhteisöltä itseltään omista käytännöistä.

”Että valehtelu loppuis ja annettais mukana oleville kokouksissa lupa pitää yhteyttä irtautuneisiin.”

”..jos lähtijöitä ei maalattaisi pahoiksi ihmisiksi, jotka tuhoavat jos menee lähellekkään.”

Oikeuskomiteoiden toiminta oikeudenmukaisemmaksi. Yksi vastaaja toivoi, että oikeuskomitean toiminta olisi oikeudenmukaisempaa, että syytettyä ei kuulusteltaisi kuin rikollista ja hänellä olisi mahdollisuus ottaa joku ulkopuolinen tukihenkilö mukaan tilaisuuteen. Vastauksessa tuotiin esiin huoli siitä, että oikeuskomiteat tekevät yksityiskohtaiset pöytäkirjat istunnosta, mutta tätä kirjallista raporttia henkilö ei saa kuitenkaan itselleen, se jää säilytettäväksi yhteisölle. Tällaisten tietojen säilyttäminen rikkoo henkilötietolakia.

”..Minua kutsuttiin uusintarikolliseksi...Tämä (tieto aikaisemmasta synnistä) oli annettu silloiselle srk:lteni ruskeassa kirjekuoressa, joka aukaistiin kun tuli tehtyä uusi synti..”

Vertaistuki ja keskustelutuki. Vertaistuen ja keskustelutuen koettiin parantavan irtautujan tilannetta. Keskustelemalla ihmisten kanssa, jotka ovat tietoisia uskonnon asioista tai ovat itse käyneet läpi irtautumisprosessin, saa neuvoja, miten selviytyä tilanteesta. Lisäksi asioiden ääneen pohtiminen ja tulevaisuuden käytännönjärjestelyjen tekeminen auttavat prosessissa. Myös sen tietäminen, että ei

ole tilanteensa kanssa yksin auttaa. Irtautujalla täytyisikin olla tukea heti, ettei hänen tarvitsisi jäädä yksin.

”Kun yhteisö hylkää irtautujan, on käsittämättömän raskasta yrittää sekä luopua vanhasta, että rakentaa uutta tyhjästä ilman mitään kunnan eväitä. Siinä vertaistuki voi auttaa osoittamalla, että muutkin ovat pystyneet samaan ja että hyvän elämän voi rakentaa srk:n ulkopuolellakin, ja että apua on tarjolla eikä maailma suinkaan ole läheskään niin paha kuin todistajat väittävät.”

Elämän rakentaminen uskonyhteisön ulkopuolelle. Irtautujan olisi tärkeää saada luotua uskonyhteisön ulkopuolista elämää. Ystävien hankkiminen, harrastusporukoihin meneminen ja kontaktit uskonyhteisön ulkopuolisiin auttaisivat irtautujaa yhteiskuntaan sopeutumisessa.

”Ihmisten pitäisi saada luotua muutakin elämää, muuta kuin uskonlahkon ympärillä pyörivää.”

”Myös kontaktit ns. normaaliin elämään ovat avuksi, esim. harrastusporukat, työkaverit, ne ihan tavalliset ihmiset jotka eivät onnekseen tiedä tällaisista asioista mitään. Saa sillä tavalla jotain vertailukohtaa siihen mikä on oikeasti normaalia elämää (ja mikä ei).”

Yksittäisiä vastauksia annettiin käytännönavusta, tiedonhankkimisesta uskonnon psykologisesta manipuloinnista ja toiveesta, että nuorille olisi turvatalon tyyppinen yhteisö, josta he voisivat saada tukea opiskelujen aloittamisessa ja yhteiskuntaan sopeutumisessa.

Tiedon lisääminen. Sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tulisi saada enemmän tietoa fundamentalistisen uskonnollisuuden vaikutuksista mielenterveyteen ja irtautujien tuen tarpeesta. Toivottiin että psykiatreilla, psykologeilla ja terapeuteilla olisi tietoa henkisen väkivallan uhrien auttamisesta nimenomaan uskonlahkojen osalta. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että sosiaalihuolto, lastensuojelu ja neuvolat olisivat tietoisia Jehovan todistajien

käytäntöjen vahingollisuudesta, kun lasten asioista taistellaan perheessä, jossa toinen vanhempi on yhteisöstä irtautunut. Vastauksissa tuotiin esiin huoli perhesuhteissa tapahtuvasta uskonnollisen psykoterrorin jäämisestä kulissien varjoon.

”Jos olisin tajunnut lastenvalvojan luona puhua tästä uskonnosta ja olisin saanut sieltä tukea teini-ikäisten lasteni tapaamiseen. Tapaamiset jäivät muutama kertaan ja pelkään etteivät he ole voineet puhua siitä, mikä merkitys sillä on, kun he eivät saa olla tekemisissä minun kanssani.”

”Psykiatrien ja psykologien kouluttaminen. Nykyään tuskin kukaan mielenterveysammattilainen on perehtynyt aiheeseen. Uskonto ajatellaan voimavarana.”

Julkisuudessa. Jehovan todistajista irtautuneiden kokemuksien tuominen julkisuuteen auttaa usealla tavalla. Irtautujat itse voivat huomata, etteivät ole yksin ja että kokemuksista on mahdollista selvitä ja elää onnellista elämää. Lisäksi selviytymiskokemukset luovat toivoa uskonnollisissa yhteisöissä oleville ihmisille, jotka kenties kipuilevat uskonsa kanssa ja harkitsevat irtautumista. Yhteisön vahingollisten käytäntöjen tuomista julkisuuteen ja yleiseen tietoon pidettiin tärkeinä.

”On hyvä, että karttaminen tulee myös suuren yleisön tietoon.”

”Asian julkisuus. Se että tätä tapahtuu Suomessa ja että me pois lähteneet ollaan medias ja ihan hyviä ja onnellisia ihmisiä - vaikka jt järjestö toista väittää”.

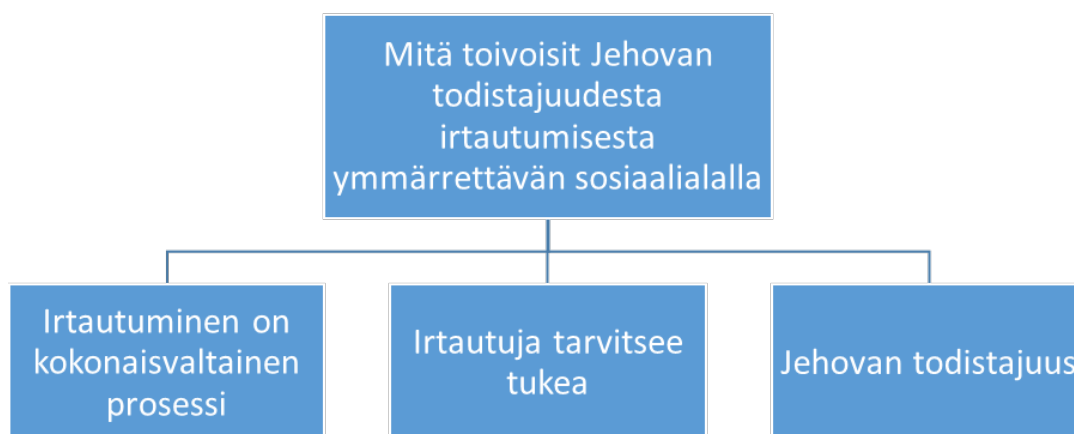
”Todistajien käytäntöjen vahingollisuutta olisi hyvä pitää julkisessa keskustelussa, ja siihen kyllä auttavat opinnäytetyötkin ja tieteellinen tutkimus.”

Irtautujien mielestä eniten yhteisöstä irtautujan tilannetta parantaisi karttamiskäytännön lopettaminen. Huomattava enemmistö vastaajista toi esiin

tämän asian. Tästä voidaan vaan päätellä miten irtautujat kärsivät karttamisesta. Tärkeinä ja irtautujan tilannetta parantavina asioina pidettiin myös vertaistukea, elämän rakentamista uskonyhteisön ulkopuolelle ja tiedon lisäämistä yhteiskunnassa. Moni oli kokenut, ettei ollut tullut ymmärretyksi asioissaan sosiaali- ja terveysalalla.

5.7 Mitä toivoisit, että sosiaalialalla ymmärrettäisiin Jehovan todistajuudesta irtautumisesta?

Vastaajilta kysyttiin mitä he toivoisivat, että sosiaalialalla ymmärrettäisiin Jehovan todistajuudesta irtautumisesta. 30 vastaajaa vastasi kysymykseen. Vastaukset jakautuivat kuvion mukaisesti (ks. kuvio 9).

Kuvio 9. Asiat mitä irtautumisesta toivottiin ymmärrettävän.

Irtautuminen on kokonaisvaltainen prosessi, joka kattaa kaikki elämäalueet ja koko ihmisen persoonan. Suurin osa vastaajista toi esiin irtautumisen kokonaisvaltaisuuden. Vastauksissa kuvattiin suljetusta lahkosta irtautumista henkisesti ja tunneperäisesti raskaana prosessina, verraten kokemusta Pohjois-Koreasta loikkaamiseen ja väkivaltaisesta suhteesta lähtemiseen. Uskon menettäminen, oman kuolevaisuuden kohtaaminen, maailmankuvan luhistuminen sekä ystävien ja perheenjäsenten menettäminen, tarkoittaa irtautujalle valtavan

suurta elämän muutosta. Aineistossa vastaajat kuvailivat ihmissuhteiden dramaattista menetystä sosiaalisiksi kuolemaksi.

”suurimmalla osalla KAIKKI yhteydet omiin jt sukulaisiin ja ystäviin katkeaa, se on verrattavissa kuolemaan irtautujan osalta. Häntä ei enää ole jt yhteisön mielestä.”

”Se, kuinka suuri elämän mullistus se voi olla. Koko maailmankuva saattaa romahtaa hetkessä ja voi olla, että kaikki sosiaaliset kontaktit häviävät hetkessä.”

”Itseltäni katosi yhdessä yössä joka ikinen ystävä ja perheenjäsen.”

”On tarpeeksi kamalaa, jos yksi ystävä hylkää. Kaikki tietävät sen. Mitä jos sinulta menee kerralla kaikki siihenastisen elämän ystävät? Samaa aikaan joudut miettimään myös uskonkäsityksiäsi. Onko kaikki mihin on siihen asti uskonut, ollut valetta? Tilanne on todella järkyttävä”

Vastauksissa kerrottiin myös irtautumisen tarkoittavan elämäntarkoituksen ja omien periaatteiden rakentamista. Esiin nousi myös se, että pelko maailmanlopusta ja Harmagedonin tulosta voi vaikuttaa vielä irtautumisen jälkeen. Jehovan todistajuus kuvattiin kuplana, elämänä rinnakkaistodellisuudessa, jossa uskon ulkopuolinen maailma, on pelottava ja vaarallinen. Osa irtautujista kuvaili kokemusten jättäneen psyykkiset jäljet, jotka kestävän läpi elämän.

”Rankkaa. Jos uskoit, että 99% ihmisistä kuolee Harmagedonissa ja ehkä itsekin, koska et tehnyt riittävästi, niin se fobia voi potkia vielä vuosia senkin jälkeen, kun on jo järjestön jättänyt.”

Irtautuja tarvitsee tukea. Useassa vastauksessa kerrottiin, että irtautuminen on pahimmillaan vakava kriisi, joka jättää lähtijän täysin tyhjän päälle ilman asuntoa, perhettä, ystäviä tai sukua. Myös taloudellinen toimeentulo voi olla hankalaa, jos on ollut töissä toiselle todistajalle. Työsuhde voi loppua. Ihminen voi olla totaalisen

yksin ilman minkäänlaista tukiverkostoa. Mahdollisina seurauksina tilanteesta pidettiin masennusta sekä vaaraa sortua päihteisiin tai itsemurhaan.

”Vakava masennus ja itsemurhavaara, vaara sortua päihteisiin on todellinen.”

Tukimuodot. Vastauksissa eriteltiin useita eri tukimuotoja, josta irtautuja saattaisi hyötyä. Nuoren irtautujan koettiin tarvitsevan rahallisen avun lisäksi henkistä apua. Nuori saattaa olla tilanteessa, jossa hän on joutunut muuttamaan pois kotoa ja siksi hyötyisi rahallisesta avusta. Myös tukiperhettä ja kriisiapua ehdotettiin.

Selkeät ohjeet. Vastaajat toivoivat, että lääkäreillä ja sosiaalityöntekijöillä olisi selkeät ohjeet siitä, mitä ihminen käy läpi irtautuessaan suljetusta uskonyhteisöstä ja miten häntä voi auttaa. Vastauksissa kerrottiin, että irtautujan voi olla vaikea selittää asiaa ulkopuoliselle ja jossain tapauksissa olisikin hyvä, jos paikalla olisi esimerkiksi kokemusasiantuntija.

”Ei sitä pysty selittämään sellaiselle, joka ei ole sitä kokenut. Siellä saisi olla konsulttina joku asian läpikäynyt.”

Sosiaalialan ammattilaisten toivottiin ymmärtävän, ettei irtautuja itse välttämättä tiedosta, että hän voisi saada apua tilanteeseensa ja siksi ammattilaisen olisi hyvä vakuuttaa hänet siitä.

”ammattilaisten olisi tärkeää olla herkällä korvalla liikkeellä ja vakuuttaa, että irtautujasta otetaan kyllä koppi myös maallisen yhteiskunnan taholta ja häntä autetaan.”

Tunteet. Vastauksissa esitettiin, että irtautuja voi kokea syyllisyyden tunteita ja kyseenalaistaa oikeutensa irtautua yhteisöstä. Tämän koettiin koskevan erityisesti lapsesta saakka yhteisössä kasvaneita, joilla ei ole vertailukohtia siihen, mikä yhteiskunnassa on yleisesti normaalia, vaan koko maailmakuva on uskonyhteisössä rakentunut.

”Syyllisyys, pelot ja minuuden totaalinen alistaminen/tukahduttaminen ovat olleet ainakin minulle tietyllä

tapaa jehovantodistajuuden perusta. Ilman noita kolmea asiaa minusta ei olisi koskaan tullut sellaista, vaikka siihen lapsesta saakka manipuloitiinkin. Noilla kolmella elementillä ihminen voidaan omistaa, saadaan ohjattua tekemään päätöksiä jotka eivät ole yksilön eduksi, ja saadaan tuhottua jopa halu tai ymmärrys omiin oikeuksiin.”

Aineistossa tuotiin myös esiin, että kaikkien ammattilaisten olisi syytä ottaa huomioon se, että irtautujan voi olla vaikea luottaa uskonyhteisön ulkopuolisiin ihmisiin. Irtautujan koettiin hyötyvän myötäelämisestä, ”*muttei sellaisesta jeesustelusta miten kauheita ne Jehovat on.*”

”irtautuja ei välttämättä luota lainkaan ammattilaisiin, jotka hänen käsityksensä mukaan ovat ”osa saatanan järjestelmää”.”

Jehovan todistajuus. Vastauksissa toivottiin, että ihmiset ymmärtäisivät, että Jehovan todistajuus ei ole ainoastaan uskonto, vaan se on siihen kuuluville koko elämä. Sen vuoksi ollaan valmiita uhraamaan kaikki ja siksi myös siitä lähteminen/erottaminen on hyvin traumaattinen kokemus. Jehovan todistajat sidotaan yhteisöön hengellisesti ja näitä oppeja noudatetaan myös oman lapsen hyvinvoinnin kustannuksella.

”kyse ei ole vain uskonnosta vaan kulttuurista, koko elämäntavasta.”

”jt tyypit voivat silmät kirkkaina valehdella heille omaa uskontoa puolustaakseen esim. oman lapsensa hyvinvoinnin kustannuksella. Uskonto on verta sakeampaa.”

Liikkeen virallinen tiedotus on melko epärehellistä. Vastauksissa toivottiin ihmisten ymmärtävän, että liike mukauttaa viestinsä aina itselleen edulliseen muotoon, joka tarkoittaa sitä, että varsinkin karttamisesta ei anneta oikeaa tietoa.

”Se että Medialle annetaan järjestön taholta väärää tietoa karttamisesta. Perhesuhteet katkeavat ja tuo kiristäminen ihmissuhteilla.”

Karttaminen on usein totaalista. Karttaminen on usein totaalista, eivätkä Jehovan todistajat neuvottele siitä. Karttaminen on liikkeen vaatimus jäseniltään ja jos joku perheenjäsen pitääkin irtautujaan yhteyttä, se tehdään salassa muilta jäseniltä. Aineiston vastauksissa tuli selkeästi esille se, että karttamisessa ei ole kyse henkilökohtaisista erimielisyyksistä tai ongelmista irtautujan kanssa. Vaikeimpana tilannetta pidettiin yhteisöön syntyneillä, joilla ei ole yhteisön ulkopuolisia ihmissuhteita. Uhka yhteisön menettämisestä on todellinen ja tehokas este irtautumiselle.

”Ns. rauhaa ei voida Jehovan todistajien kanssa sopia, koska heillä ei ole minkäänlaista aikomusta toimia mitenkään muulla tavoin jatkossakaan.”

”Joku perheenjäsen saattaa pitää yhteyttä. Se pitää salata. Etkä voi puhua tälle perheenjäsenelle negatiivisista kokemuksistasi, koska tämäkin voi hylätä sinut, milloin vain. Ihminen on siis ihan oudossa tilanteessa.”

”Perheen jäsenet todellakin karttavat myös ilman että on henkilökohtaisia ongelmia. Olen yrittänyt pitää viestikanaavia auki lapsiini mutta en saa vastauksia, minulle ei puhuta eikä minua ei oteta vastaan.”

”Se, että karttaminen on totaalista. Ja jos on ikänsä ollut jt, niin ei ole ketään ulkopuolisia ystäviä. Sinua kohdellaan ilmana. Sinua ei ole. Se aiheuttaa suurta ahdistusta.”

Tutkimusten mukaan päihteistä irtautuminen ja manipulatiivisesta ryhmästä irtautuminen aiheuttavat samankaltaisia oireita, kuten ahdistusta, masennusta, syyllisyydentunteita, uniongelmia, pelkoja, epävarmuutta omasta identiteetistä ja vaikeuksia tehdä päätöksiä. Suhdetta manipulatiiviseen ryhmään kuvataan

ryhmäriippuvuuden käsitteellä, jonka vuoksi ryhmästä irtautuminen aiheuttaa voimakkaita tunteita irtautujassa, irtautuja voi tuntea, että hänen sielunsa hengellisesti raiskattu. Vielä irtautumisen jälkeenkin hän voi kokea vaikeaksi solmia ihmissuhteita ja luottaa ihmisiin. Ryhmän häirintä ja painostus, sekä menetettyjen ystävien ja perheenjäsenten sureminen, tekee irtautumisesta raskaan kokemuksen. (Löfgren 2009, 80–84.) Irtautujia kohtaavien ammattilaisten tulisi ymmärtää, että irtautujan karttamisessa ei ole kyse normaaleista ihmissuhteiden konflikteista perheessä, eikä näin väheksyä irtautujan tilannetta. Tällaiset ammattilaisten väärinkäsitykset ja ennakkoajatukset ovat valitettavan yleisiä irtautujien kokemuksissa. (Järvä 2009, 95–96.)

5.8 Karttamista ei ole vai onko sittenkin?

Jehovan todistajien tiedottaja Veikko Leinonen on julkisuudessa useasti kieltänyt karttamiskäytännön koskevan kaikkea kanssakäymistä ja kaikkia erotettuja. Leinonen on esittänyt, että jos joku eroaa tai erotetaan Jehovan todistajista, niin uskonnollinen yhteys katkeaa, mutta perhesiteet ja perheen jäsenten välinen rakkaus säilyvät. (Lindqvist & Rähälä 2014; Kosonen 2016.)

Vastaajilta kysyttiin mitä mieltä he ovat väitteestä ja miten se toteutui heidän kohdallaan. 32 vastaajaa vastasi kysymykseen. 29 vastasi väitteen olevan valhe, kaksi ei ilmaissut kantaansa väitteen todenperäisyydestä. Yksi vastaaja sanoi, ettei hänellä ole perhettä Jehovan todistajissa, joten ei voi vastata kysymykseen. Tyypillisimpiä ilmaisuja olivat:

”Väite on täyttä valhetta ja yritys pitää hyvää julkisivua.”

”100 % valhe, törkeää!”

”Täyttä valhetta. Kukaan todistaja ei karttaisi erotettuja, jos järjestö ei sitä vaatisi.”

”Suoraan sanottuna paskapuhetta. Täysin tietoinen valhe, jolla on tarkoitus kiillottaa omaa väärää toimintamallia.”

Leinosen väitteen koettiin koskevan ainoastaan alaikäisiä kotona asuvia, täysi-ikäisten kuuluessa karttaviin. Vastauksissa kyseenalaistettiin Jehovan todistajien käsitys rakkaudesta, jota pidettiin ehdollisena. Vastajat kertoivat karttamisopetuksen tulevan suoraan liikkeen omista julkaisuista ja videoista. Joissain harvoissa tapauksissa perhe pitää salaa yhteyttä irtautujaan.

”Jt:t eivät ymmärrä, että oikea rakkaus ei ole ehdollista; ilmeisesti Leinonenkaan ei tiedä mitä oikea rakkaus on... heille oikeaa on vain rakkaus järjestöön ja sen sääntöihin. Surullista.”

”käsitys rakkaudesta on aika vääristynyt”

”Voi olla, että perheenjäsenten välinen rakkaus säilyy, mutta mitä merkitystä sillä on, jos sitä ei saa osoittaa?”

”Kaikki perheet ole yhtä jyrkkiä kuin toiset, mutta ne jotka ovat tekemisissä eronneiden/erotettujen kanssa, tekevät sen tiedostaen, että toimivat ohjeiden vastaisesti, eivätkä todellakaan pidä siitä suurta meteliä srk:ssa, vaan siitä ollaan hissukseen ettei saa itse jotain "paimennuskäyntiä" tai muut puhuttelua ("rakkaudellista ohjausta") asian tiimoilta.

Vastajat toivat esiin oman tilanteensa, joka oli jokaisella erilainen. Enemmistö kertoi jonkinlaisesta välirikosta perheeseen. Kokemukset vaihtelivat perheenjäsenten totaalaisesta hylkäämisestä etäisiin väleihin. Ainoastaan kaksi vastaajaa kertoi, ettei irtautuminen ole vaikuttanut yhteydenpitoon perheen kanssa.

”Kohdallani tämä toteutui niin että jokainen Jehovan todistaja hylkäsi minut heti kuullessaan eroilmoitukseni. Myös ne perheenjäsenistä jotka uskontoon kuuluvat.”

”Perhesiteet (sukulaiset) eivät omalla kohdallani ole muuttuneet.”

Vastauksista voidaan todeta, että yhteisöstä irtautuminen vaikuttaa myös irtautujan perhesuhteisiin ja kartetuksi tuleminen on enemmän sääntö kuin poikkeus. Jehovan todistajien edustajan julkisuudessa esittämät asiat karttamisesta eivät vastaa

liikkeen opetuksia (ks. 3.1.3.3). Kommenteillaan tiedottaja on pyrkinyt kieltämään, vähättelemään ja väistämään karttamiseen liittyviä ongelmia ja yhteisön vastuuta.

5.9 Sana vapaa

Kyselomakkeen viimeisessä osiossa oli avoin kysymys ”sana vapaa”. Tässä kohdassa vastaajat saivat halutessaan kommentoida vapaasti tärkeäksi kokemiaan asioita. 17 vastaajan vastaukset jakautuivat teemoihin; oma kokemus, kiitos ja Jehovan todistajuus (ks. kuvio 10).

Kuvio 10. Sana vapaa.

Oma kokemus. Tässä kohdassa vastaajat kertoivat erilaisia kokemuksiaan selviytymisestä ja karttamisesta. Kerrottiin elämän alkaneen lahkosta lähtemisen jälkeen lukemisen auttaneen ja olleen pelastuksena, opiskelusta lapsuuden haaveammattiin ja yhteiskuntaan sopeutumisesta. Osa vastaajista kertoi karttamisen vaikutuksista ja siitä miten pahalta se tuntuu.

”Katson olevani selviytyjä vaikkakin henkisillä arvilla.”

Kiitos. Vastauksissa kiitettiin opinnäytetyön aihevalinnasta ja koettiin että asiaa tutkitaan kovin vähän. Vastaajat toivoivat, että tieto työstä leviäisi mahdollisimman

lähelle myös irtautujia ja heidän auttajiaan. Karttamisen koettiin olevan epäinhimillinen käytäntö, jolle täytyisi jonkun tehdä jotain.

”Hyvä, että tätä asiaa tutkitaan. Suomessa on valtio valtion sisällä, mutta kukaan ei uskalla puuttua asiaan.”

”Kiitos, että meitäkin kuunnellaan jo!”

Jehovan todistajuus. Tässä osiossa vastaajat kertoivat erinäisiä asioista koskien Jehovan todistajien toimintatapoja.

Vastaajat toivat esiin huolensa siitä, miten Jehovan todistajat käsittelevät lasten seksuaalisia hyväksikäyttötapauksia omissa oikeuskomiteoissaan viemättä tapauksia viranomaisten tietoon. Lastensuojelulain (417/2007) 25 §:n mukaan seurakunnan tai muun uskonnollisen yhteisön palveluksessa tai luottamustoimessa olevan henkilön on salassapitosäännöksistä huolimatta ilmoitettava poliisille tietoonsa tulleesta lapseen kohdistuvasta seksuaalirikosepäilystä. Jehovan todistajien vanhimmistolle suunnatut toimintaohjeet ovat päinvastaiset: ”Jos syyttäjä tai syytetty ei halua tavata vanhimpia tai jos syytetty edelleen kiistää syyllistyneensä väärintekoon, jolle on vain yksi todistaja ja jota ei ole vahvistettu, vanhimmat jättävät asian Jehovan käsiin.” (Paimentakaa Jumalan laumaa 2010, 133.) Sosiaalialalla olisi hyvä tiedostaa myös tämä asia.

Lisäksi koettiin ääriuskonnollisuuden aiheuttavan akuuttia lastensuojelutarvetta. Lapset sitoutetaan aikaisin, jolloin irtautuminen on vaikeampaa. Heidät altistetaan peloille ja vääristyneelle maailmankuvalle. Kirjaimellisesti hengenvaarallisia ovat verensiirtoa vaativat tilanteet, jolloin lapset saattavat uskonnon painostamina kieltäytyä toimenpiteestä. Vastauksissa toivottiin yhteiskunnan puuttuvan suljettujen lahkosten toimintatapoihin ja tuotiin esiin se, että niillä voi olla yhteiskuntaa rahallisesti kuormittavia vaikutuksia.

Osassa vastauksista oli lainauksia liikkeen omista julkaisuista, jotka käsittelevät karttamista. Vastaajat kokivat, että liike välttelee omaa osallisuuttaan karttamisen vaatimisessa väittämällä, että yksittäiset todistajat tekevät omia päätöksiään ja ovat niistä itse vastuussa. Lopuksi neuvottiin pysymään erossa yhteisöstä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Enemmistö eli 82 % tutkimukseen osallistuneista, olivat Jehovan todistaja-perheessä kasvatettuja. Tutkimuksessa selvitettiin millaista Jehovan todistaja-perheessä on kasvaa ja millaisessa roolissa uskonto näyttäytyy lapsen arjessa. Tuloksista kävi ilmi että, uskonto oli näytellyt merkittävää roolia heidän lapsuudessaan, uskonnolliset toimintoihin osallistuminen oli vienyt huomattavan osan vapaa-ajasta, määritellyt keiden kanssa ollaan tekemisissä sekä mikä on sopivaa ja hyväksyttävää käytöstä. Elämisen ja olemisen tapa oli perustunut yhteisön normeihin, joiden käytäntöjä oli juurrutettu lapsiin jokapäiväisellä suorittamisella ja toistolla. Maailmankuva ja todellisuuskäsitys oli muodostunut yhteisön mukaiseksi. Uskonnollinen kasvatus oli koettu autoritaarisena, kontrolloituna ja vaihtoehdottomana, mutta myös itsestäänselvytenä. Perhe oli toiminut tärkeimmässä roolissa lasten sosiaalistamisessa yhteisöön.

Tutkimuksessa selvitettiin myös mitkä asiat vaikuttivat yhteisöön liittymiseen kasteessa, ymmärrettiinkö mihin sitouduttiin ja koettiin liittymisen vapaaehtoiseksi. Tuloksista kävi ilmi, että jäseniksi kasvatettujen kaste oli ollut yhteisön edellyttämä rituaali, johon ei ole liittynyt henkilökohtaista uskonnollista kääntymystä. Enemmistö jäseniksi kasvatetuista kyseenalaisti kasteensa vapaaehtoisuuden, kuvaten sitä itsestään selväksi ratkaisuksi ja ainoaksi vaihtoehdoksi kasvatuksestaan johtuen. Muita syitä kasteelle menemiseen olivat perheen ja yhteisön odotukset, painostus ja pelko sekä vertaispaine. Tutkimuksen tulokset ovat samanlaiset mitä Timosen ja Ronimuksen tutkimuksissa (ks. 2.3). Kaikille näille tutkimuksille on yhteistä kasteen vaihtoehdottomuus ja lapsen pyrkimys sopeutua siten yhteisön normeihin. Enemmistö jäseniksi kasvatetuista ei ollut ymmärtänyt mihin sitoutui mennessään kasteelle, tämä on hyvin ymmärrettävää, sillä 38 % heistä oli ollut hyvin nuoria 11-13-vuotiaita. Itse yhteisöön liittyneiden tulokset poikkesivat jäseniksi kasvatettujen tulosten kanssa. He olivat kokeneet päättäneensä itse yhteisöön liittymisestä ja myös ymmärtäneet mihin olivat sitoutuneet kasteessa.

Tutkimuksen päätehtävänä oli selvittää, toteutuiko uskonnollisten yhteisöjen eettisten periaatteiden kohta seitsemän yhteisöstä irtauduttaessa. Eettisten periaatteiden 7.§:ssä sanotaan, ”Yhteisö huolehtii siitä, että uskontokunnasta voi halutessaan erota joutumatta minkäänlaisen painostuksen tai syrjinnän kohteeksi tai minkään elimen tai uskontokunnan edustajan kuulusteltavaksi tai puhuteltavaksi.” Enemmistö tutkimukseen osallistuneista vastasi, ettei eettinen periaate kokonaisuudessaan toteutunut heidän kohdallaan. 76 % irtautujista vastasi, että se ei toteutunut lainkaan, 24 % koki sen toteutuneen jossain määrin ja 0 % koki sen toteutuneen täysin.

Painostusta yhteisöstä irtauduttaessa oli kokenut 85 % tutkimukseen osallistuvista, ainoastaan 15 % ei ollut kokenut lainkaan painostusta. Tutkimuksen tuloksissa eniten painostusta oli koettu yhteisön auktoriteettien harjoittamana oikeuskomiteoissa sekä puhelimitse ja vierailuilla. Painostuksena oli koettu elämän kontrollointi, uhkaaminen tuhoutumisella mikäli jättää yhteisön, tapahtumien tenttaaminen, karttamisella uhkaaminen sekä epäkunnioittava nimittely. Jonkin verran painostusta oli koettu myös perheen harjoittamana, joka oli ilmennyt karttamisena, karttamisella uhkaamisena, syyllistämisenä, vaatimuksina jäädä yhteisöön, vihjailuina ja kyselyinä sekä perinnöttömyydellä uhkaamisena.

Karttamista ja syrjintää oli kokenut 94 % irtautujista, vaan 6:lla % ei ollut lainkaan tällaisia kokemuksia. Ystävät ja tuttavat olivat karttaneet irtautujaa, joka oli ilmennyt täydellisenä yhteydenpidon katkaisemisena. Vastaajat kuvailivat tilanteen kokonaisvaltaisuutta verraten sitä kuolemaan ja ihmisen täydelliseen poispyyhkiytymiseen. Jokainen irtautuja oli kokenut ystäviensä täydellisen hylkäämisen, yhteisön jättäminen oli tarkoittanut sitä, ettei kukaan enää tervehtinyt, kutsunut kylään tai vastannut soittoihin tai tekstiviesteihin. Perheen osalta tuloksissa oli enemmän vaihtelevuutta. Enemmistö irtautujista kertoi perheenjäsenten ja suvun karttamisen olevan kokonaisvaltaista. Perheen harjoittama karttaminen oli ilmennyt samalla tavalla kuin ystävienkin. Suvun juhliin tai sukutapahtumiin irtautuja ei ollut enää tervetullut. Muutama vastaaja kertoi yhteydenpidon säilyneen perheenjäseniin, tyypillisesti omiin vanhempiin.

Karttamisen vaikutukset irtautujaan olivat olleet laajat ja kauaskantoiset, kestäen useita vuosia irtautumisen jälkeenkin. Aineistossa kerrottiin karttamisella olleen psyykkisiä ja sosiaalisia seurauksia irtautujalle. Huomattavan moni kertoi masennuksesta, painajaisista, paniikkihäiriöstä, riittämättömyyden tunteista ja ongelmista itsetunnossa. Surun ja vihan tunteiden lisäksi karttaminen oli vaikuttanut irtautujan ihmissuhteisiin vaikeuttamalla kykyä luottaa ihmisiin ja solmia ihmissuhteita. Perheen karttaminen oli koettu raskaampana kuin ystävien karttaminen. Karttaminen oli vaikuttanut irtautujan itsensä lisäksi irtautujan perheeseen, kuten puolisoon ja lapsiin, sekä lapsuuden perheeseen ja jopa ei-uskoviin sukulaisiin.

Enemmistö, 76 % tutkimukseen osallistuvista kuvasi irtautumisen johtaneen seurakunnan vanhinten kuulusteluun tai puhutteluun. Ainoastaan kahdeksalla irtautujalla ei ollut lainkaan tällaisia kokemuksia. Kuulustelut olivat enimmäkseen tapahtuneet oikeuskomiteoissa, mutta myös puhelimitse tapahtuvista puhutteluista kerrottiin. Irtautujia oli kehoitettu eroamaan seurakunnasta, painostettu tunnustamaan syntejä, kehoitettu jäämään toimeettomaksi jäseneksi, tiedusteltu eron syitä sekä kuulusteltu seksuaalielämästä.

Kaikista heikoimmin eettisen periaatteen kohdasta seitsemän toteutui irtautuminen joutumatta syrjityksi, 94 % koki syrjintää irtautuessaan yhteisöstä. Seuraavaksi heikoimmin toteutui painostuksen välttäminen, 85 % kertoi painostuksen kokemuksistaan. Parhaiten, heikoin tuloksin kuitenkin toteutui puhuttelun välttäminen. Irtautujista 76 % kertoi joutuneensa uskontokunnan edustajan kuulusteltavaksi.

Enemmistö tutkimukseen osallistuneista yhteisöstä irtautujista oli saanut ja hakenut apua irtautumisprosessissaan. Tärkeimmäksi avuksi oli koettu vertaistuki, jota oli saatu UUT:n vertaistukiryhmissä sekä internetin vertaistukiryhmässä ja veljesseurasivustolla. Irtautajat olivat kokeneet, että paras tuki tilanteeseen oli tullut toisilta saman prosessin läpikäyneiltä. Toiseksi eniten tukea oli saatu ammattiavusta, usea mainitsi saaneensa tukea psykologilta, psykoterapeutilta tai

psykiatrilta. Myös perheneuvolasta ja äitiysneuvolasta oli saatu tukea. Osalle tukena olivat olleet ei-uskovat sukulaiset ja ystävät.

Tutkimukseen osallistuvilta kysyttiin, millaiset asiat heidän mielestään parantaisivat irtautujan tilannetta. Yksiselitteisesti eniten vastauksia annettiin karttamiskäytännön lopettamisesta. Irtautajat toivoivat, että yhteisö lopettaisi karttamisen vaatimisen irtautujien ja heidän läheistensä vuoksi. Yhteisön ei kuitenkaan uskottu sitä koskaan tekevän, jonka vuoksi tiedon lisäämistä karttamisesta ja irtautujien tuen tarpeesta julkisuudessa ja sosiaali- ja terveysalalla pidettiin tärkeänä.

Tutkimuksessa selvitettiin mitä irtautajat toivoisivat, että sosiaalialalla ymmärrettäisiin Jehovan todistajuudesta irtautumisesta. Suurin osa vastaajista toi esiin irtautumisen kokonaisvaltaisuuden ja toivoi, että ammattilaiset ymmärtäisivät irtautumisen olevan raskas prosessi, mikä kattaa ihmisen koko elämän ja persoonan. Lisäksi toivottiin sosiaalialalla ymmärrettävän, että irtautuja tarvitsee tukea, hän on saattanut menettää kaikki ihmissuhteensa, jonka lisäksi hänen maailmankuvansa on romahtanut. Vastauksissa tuotiin esiin se, että olisi hyvä, että sosiaali- ja terveysalalla olisi selkeät ohjeet siihen, kuinka kohdata tiukasta uskonnollisesta yhteisöstä irtautuja ja miten häntä voi parhaiten auttaa. Useassa vastauksessa korostui se, että irtautuja saattaa tuntea syyllisyyttä ja pohtia oliko hänen oikein irtaantua yhteisöstä. Irtautumisen vaikutukset ovat laajat eivätkä pääty siihen, kun yhteisöstä lähtee, vaikutukset voivat tuntua vielä useita vuosia lähdön jälkeenkin. Ammattilaisten toivottiin ymmärtävän Jehovan todistajuuden maailmankuvasta sen, että jako hyviin ja pahoihin on hyvin karkea, maailmasta ja sen ihmisistä maalataan pelottavia uhkakuvia jäsenille. Tilanne on tietysti kaikista vaikein yhteisöön syntyneillä irtautujilla, jotka ovat omaksuneet yhteisön maailmankatsomuksen itsestään selvänä ja ensisijaisena käsityksenä maailmasta. Karttamisesta toivottiin ymmärrettävän, että se on usein totaalista eikä kyse ole henkilökohtaisista erimielisyyksistä tai riidoista uskovien perheenjäsenten kanssa. Karttamisesta toivottiin myös ymmärrettävän, että liikkeen julkinen tiedotus

aiheesta on epärehellistä, liike väittää, ettei se opeta karttamisoppia, vaikka se todellisuudessa opettaa ja myös vaatii jäseniltään sitä.

7 POHDINTA

Tarkoitukseni oli selvittää, toteutuiko Jehovan todistajista irtautuminen uskonnollisten yhteisöjen eettisten periaatteiden 7.§:n mukaisesti. Eettisten periaatteiden 7.§:n mukaan, ”Yhteisö huolehtii siitä, että uskontokunnasta voi halutessaan erota joutumatta minkäänlaisen painostuksen tai syrjinnän kohteeksi tai minkään elimen tai uskontokunnan edustajan kuulusteltavaksi tai puhuteltavaksi.” Lisäksi selvitin, olivatko vastaajat tarvinneet tukea irtautumisprosessissaan, millaista tukea ja keneltä sitä oli saatu. Tärkeinä tutkimusaiheina oli myös, mitä irtautujat toivovat sosiaalialalla ymmärrettävän Jehovan todistajista irtautumisesta ja millaiset asiat parantaisivat irtautujan tilannetta. Lisäksi tutkin vastaajien liittymistä yhteisöön kasteen osalta. Mikä kasteeseen oli johtanut ja kokivatko he liittymisen olleen vapaaehtoista?

Tiedonkeruumenetelmänä käytin sähköistä kyselylomaketta, jonka liitin suljettuun Facebook-ryhmään. Vastausprosentti kyselyyn oli 11 %. Kyselylomake oli hyvä tapa tavoittaa kohderyhmä ja onnistuin keräämään sen avulla aineiston ja vastaamaan tutkimuskysymykseeni. Olisin kuitenkin voinut rajata aiheen tarkemmin, keskittyä yhteisöstä irtautumisen kokemuksiin ja jättää yhteisön jäsenyyttä ja osallisuutta käsittelevät osiot pois. Kaiken tämän yhdistäminen yhteen tutkimukseen osoittautui haasteelliseksi ja työmäärältään suureksi. Kyselylomake sisälsi 13 kysymystä, jos se olisi ollut suppeampi, olisi vastaajiakin saatu ehkä enemmän. Vastausten teemoittelu oli myös haasteellista, sillä kysymyksiin painostuksesta ja puhuttelusta vastattiin samoja asioita. Vastaaminen oli vapaaehtoista ja pohdin olivatko henkilöt, joilla oli rankimpia kokemuksia, olleet myös motivoituneimpia vastaamaan kyselyyn.

Tutkimukseen osallistuneista, enemmistö oli syntynyt tai kasvanut Jehovan todistaja –perheessä. Tuloksista kävi ilmi, että valtaosa oli kokenut uskonnollisen kasvatuksensa autoritaariseksi, kontrolloiduksi ja vaihtoehdottomaksi. Jäseniksi kasvatetut olivat omaksuneet yhteisön toimintatavat, johon oli sisältynyt yhteisöön sitoutuminen kasteessa. Kaste oli ollut yhteisön edellyttämä rituaali, ei seuraus

uskoon tulemisesta tai hengellisyydestä. Todellisia vaihtoehtoja kasteelle ei ole ollut. Tulokset ovat mielestäni huolestuttavia, kun ajatellaan lapsen oikeuksien toteutumista uskonyhteisöissä. Perustuslain 6.3§:n mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Lapsella tarkoitetaan perustuslaissa alle 18-vuotiasta. Mielestäni lapsen osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa omiin asioihin ei voida sitoa ikärajoihin. Tulokset herättivät pohtimaan, missä vaiheessa uskonnollinen kasvatusta ei ole enää lapsen edun mukaista ja voisiko yhteiskunta tehdä jotain lasten oikeuksien toteutumiseksi uskonyhteisöissä.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että uskonnollisten yhteisöjen seitsemäs eettinen periaate ei ollut toteutunut. Yhteisöstä irtautuminen oli johtanut hengellisen väkivallan kokemuksiin; painostamiseen, syrjintään ja kuulusteluun. Enemmistö oli hakenut apua irtautumisprosesissaan vertaistuesta ja ammattiavusta. Moni oli kuitenkin kokenut, ettei ollut tullut ymmärretyksi asioidessaan sosiaali- ja terveysalalla. Tutkimukseen osallistuvat nostivat voimakkaasti esiin toiveen, että sosiaali- ja terveysalalla olisi selkeät ohjeet, miten kohdata ja auttaa tiukasta uskonnollisesta yhteisöstä irtautuvaa ja toivonkin tästä opinnäytyöstä olevan apua siihen.

Tutkimuksen aineistossa esitettiin jatkotutkimusaiheita. Tutkimuksen aineistossa esitettiin huoli yhteisön tavasta lakaista lasten seksuaaliset hyväksikäyttötapaumat maton alle, mikäli tapahtuneelle ei löydy kahta todistajaa. Tässä yhteisö toimii ristiriidassa lastensuojelulakia vastaan. Toinen aihe mikä nousi esiin, oli miten turvata lapsen oikeus molempiin vanhempiin erotilanteessa, kun lasten asioista taistellaan perheessä, jossa toinen vanhempi on yhteisöstä irtautunut. Kolmas mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi tutkia edelleen yhteisössä mukana olevien aktiivisten jäsenten ja yhteisöstä irtautujien uskonnollista kasvatusta ja vertailla näitä keskenään. Tutkimusten mukaan tiedämme, että lapsen ankara uskonnollinen kasvatusta saattaa johtaa aikuisiällä ateismiin. Oliko tutkimukseen osallistuvien uskontokasvatusta ollut poikkeuksellisen ankaraa ja siksi johtanut yhteisöstä irtautumiseen aikuisena? Tämän selvittäminen olisi mielenkiintoinen tutkimustehtävä.

LÄHTEET

- Allport, G.W. 1968. *The Person in Psychology*. Boston. Beacon Press.
- Berger, P. & Luckmann, T. 1994. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki. Gaudeamus.
- Evenshaug, O. & Hallen, D. 2001. *Barn- och ungdomspsykiatri*. Lund. Studentlitteratur AB.
- Heino, H. 1997. *Mihin Suomi tänään uskoo*. Juva. WSOY.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki. Tammi.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki. Tammi.
- Hong, T. 2017. Yhteisö, kontrolli ja oikeuden konteksti – Suojaako rikoslaki yhteisöllisen väkivallan uhria. *Lakimies* 3/4.2017. s 362–386. Referee-artikkeli. Viitattu 11.10.2017. <https://www.edilex.fi/lakimies/17877>
- Hulkkonen, K. 2017. Jehovan todistajat – vakaumuksen vapauden puolustajat. Teoksessa *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*. 148–158. Toim. Illman, R., Ketola, K., Latvio, R & Sohlberg, J. Kuopio. Kirkon tutkimuskeskus.
- Jehovan todistajien vuosikirja 2016. 2016. Wach Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. Germany. Jehovan todistajat.
- Johanneksen poika. Verkkosivusto. Uutiset. 2010. Viitattu 11.12.2016. <http://www.johanneksenpoika.fi/uutiset/index.htm>
- Jämsä, J., Ketola, K., Nissinen, M., Sama'neh, M-S & Vappula, K. 2009. *Uusi Arkki 1 – Uskonto ja Raamattu*. Helsinki. Edita.
- Järvå, H. 2009. Att behandla människör som farit illa i auktoritär och totalitär rörelser. Teoksessa *Sektsjuka- Bakgrund- upprott, behandling*, 95–96. Toim. Järvå, H. Malmö. Holmbergs.
- Kananen, J. 2010. *Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.
- Ketola, K., Hytönen, M., Salmi, V-M., Sohlberg, J & Sorsa L. 2016. Osallistuva luterilaisuus -Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. *Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja* 125. Tampere. Kirkon tutkimuskeskus.

Koppinen, M. 2015. Tutkija: Uskonnollisten liikkeiden hengellinen väkivalta on Suomessa merkittävä ongelma. Helsingin Sanomat. Verkko-lehti. Viitattu 2.2.2017. <http://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002862278.html>

Kosonen, S. 2016 Jehovan todistajien video näyttää, kuinka seurakunnasta erotettua perheenjäsentä kartetaan. Viitattu 26.1.2016. Mtv.fi verkkosivusto. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/jehovan-todistajien-video-nayttaa-kuinka-seurakunnasta-erotettua-perheenjasenta-kartetaan/5923636>

L11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.2.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P14>

L6.6.2003/453. Uskonnonvapauslaki. Säädös säädöstietopankin Finlexin sivuilla. Viitattu 26.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030453>

Lahti, P.1996. Johdanto ja uskonnollisten yhteisöjen eettiset periaatteet. Teoksessa Uskonnon kahdet kasvot: mielenterveyden tuki vai taakka, 6–11. Toim. Helsinki. Suomen mielenterveysseura.

Lindqvist, M. & Rähälä, L. 2014. Ministerit tapaavat Jehovan todistajien johtoa – Yhteisö kiistää karttamisrangaistukset. Viitattu 1.2.2017. Verkkosivusto. Yle uutiset. Kotimaa. <https://yle.fi/uutiset/3-7229062>

Linjakumpu, A. 2015. Uskonnon varjot – Hengellinen väkivalta kristillisissä yhteisöissä. Tampere. Osuuskunta Vastapaino.

Löfgren, H. 2009. Definition av problemet, symptom och diagnos. Teoksessa Sektsjuka- Bakgrund- upprott, behandling, 55–86. Toim. Järvå, H. Malmö. Holmbergs.

Maistraatti. Uskonnolliseen yhdyskuntaan liittyminen ja eroaminen. Viitattu 26.2.2017.

http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/kotikunta_ja_vaestotiedot/Uskonnolliseen-yhdyskuntaan-liittyminen-ja-eroaminen/

Maintain loyalty with unified heart. 2016. JW Broadcasting. Viitattu 31.1.2017. https://tv.jw.org/#en/video/VODBible/pub-jwbai_201611_1_VIDEO

Nahkola, A. 2013. Sosiaaliset suhteet uskonnon ilmentäjinä. Entisten Jehovan todistajien kokemukset vuorovaikutussuhteista. Pro gradu –tutkielma. Uskontotieteen laitos. Helsingin yliopisto.

Nousianen, A & Rantanen, L. 2015. Oikeusoppineet: Jehovan todistajien ohjekirjassa ollaan paikoin Suomen lain rajamailla. Helsingin Sanomat. Verkko-lehti. Viitattu 2.2.2017. <http://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002794806.html>

Paimentakaa Jumalan laumaa. 2010. Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. Jehovan todistajat.

Pitäkää itsenne Jumalan rakkaudessa. 2008. Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. Jehovan todistajat.

Raamatun ymmärtämisen opas. 1 osa. 2001. Vantaa. Jehovan todistajien kirjapaino

Ronimus, Seija 2011 Vartiossa maailmaa vastaan. Tutkimus Jehovan todistaja - yhteisöstä eronneiden kokemuksista. Diss. Turku. Suomen Yliopistopaino Oy.

Ruoho, Aila 2010. Päästä meidät pelosta: Hengellinen väkivalta uskonnollisissa yhteisöissä. Käytännöllisen teologian pro gradu –tutkielma. Helsinki. Helsingin yliopisto.

Sorsa, L. 2017. Uskonnon ja vakaumuksen vapaus. Teoksessa Monien uskontojen ja katsomusten Suomi. 224–235. Toim. Illman, R., Ketola, K., Latvio, R & Sohlberg, J. Kuopio. Kirkon tutkimuskeskus.

Sørensen, L & Faurholdt-Löfvall, C. 2013. Jehovas Vidner om grove taler: Vi citerer bare Biblen. Dr Dk nyheter. Verkko-lehti. Viitattu 2.2.2017. <http://www.dr.dk/nyheder/indland/jehovas-vidner-om-grove-taler-vi-citerer-bare-biblen>

Talentia ry. Arki, arvot ja etiikka -Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Verkkojulkaisu. 2017. Viitattu 20.7.2017. <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Timonen, Jukka. 2013. Todellisuudesta toiseen. Identiteetin rakentuminen uskonnollisista yhteisöistä irtautuneiden elämänkatsomuksissa. Kultaneito XII. Joensuu. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa. Tammi.

Uskonnon uhrien tuki UUT ry. 2014. Selvityksiä 1. Jehovan todistajien oikeuskomiteoiden toiminta ja karttamisrangaistukset- ”Rakkaudellinen järjestely” vai rikos ihmisyyttä vastaan? Joni Valkila& Jari-Pekka Peltoniemi

Valkila, Joni. 2011. Kartetun kohtalo. Teoksessa Iloisen talon kellareissa, 87–95. Toim. Kouros, K. & Villa, S. Helsinki. Like Kustannus.

Varo luopioita, 2013. Esitelmäsarja. Konventti kesäkuu 2013. Tampere. http://johanneksenpoika.fi/virallinen_luopiopuhe_2013.mp3.

Vartiotorni 1988 15/4. Kuri joka voi tuottaa rauhaisaa hedelmää. 26-31. Vantaa. Jehovan todistajien kirjapaino.

Vartiotorni 1994 1/11. Ole hellän sääliväinen. 21. Vantaa. Jehovan todistajien kirjapaino.

Vartiotorni 2011 helmikuu. Vihaatko laittomuutta? 28–32. Vantaa. Jehovan todistajien kirjapaino.

Vartiotorni 2012 huhtikuu. Petollisuus – aikamme huolestuttava tunnuspiirre. 8–12. Vantaa. Jehovan todistajien kirjapaino.

Vartiotorni 2013 kesäkuu. Anna Jehovan kurin muovailla sinua. 24–28. Vantaa. Jehovan todistajien kirjapaino.

Vartiotorni 2015 huhtikuu. Miksi erottaminen on rakkaudellinen järjestely? 29–31. Vantaa. Jehovan todistajien kirjapaino.

Vartiotorni 2017 lokakuu. Totuus ei tuo ”rauhaa, vaan miekan”. 12–16. Vantaa. Jehovan todistajien kirjapaino.

Vartiotorni. 15/10 2009. Perheen palvontailta – välttämätön elossa säilymiselle! Verkko-lehti. Viitattu 25.7.2017. <https://wol.jw.org/fi/wol/d/r16/lp-fi/2009768>

Vartiotorni 2016 kesäkuu. Annatko Suuren Savenvalajan muovailla sinua? 11–15. Vantaa. Jehovan todistajien kirjapaino.

LIITE 1

(1/3)

Yhteisön jäsenyys ja osallistuminen

1. Millainen oli liittymisprosessisi Jehovan todistajiin?

a. Synnyin ja tai kasvoin perheessä, jossa molemmat tai toinen huoltajista oli Jehovan todistaja

b. Lapsuuden perheeni ei kuulunut Jehovan todistajiin, liityin itse (siirry suoraan vastaamaan kysymykseen 3)

c. Jokin muu

Jos valitsit vaihtoehdon 1c. kerro tässä tarkemmin

2. Millaista uskonnollista osallistumista, suoritusta tai käytöstä perheesi edellytti sinulta lapsena?

3. Ikäsi kun kävit kasteella? Jos et käynyt kasteella, valitse 0.

4. Kuvaile kastettasi. Mikä johti kasteeseen? Koitko, että sinulla oli valinnanvapaus ja vaihtoehtoja? Ymmärsitkö mihin sitoudut kasteessa?

Yhteisöstä irtautuminen

Suomen Mielenterveysseura nimitti 1990-luvun alussa uskonto ja mielenterveys-työryhmän, joka laati uskonnollisten yhteisöjen eettiset periaatteet. Eettisten periaatteiden pykälässä 7 sanotaan, ”Yhteisö huolehtii siitä, että uskontokunnasta voi halutessaan erota joutumatta minkäänlaisen painostuksen tai syrjinnän kohteeksi tai minkään elimen tai uskontokunnan edustajan kuulusteltavaksi tai puhuteltavaksi.”

5. Missä määrin koet tämän kokonaisuudessaan toteutuneen kohdallasi?

Valitse sopivin vaihtoehto

Toteutui täysin

Toteutui jossain määrin

(2/3)

Ei toteutunut

6. Koitko painostusta?

Valitse sopivin vaihtoehto

Kyllä

Ei

Mikäli vastasit kyllä, kuvaile kokemaasi, miltä tahoilta ja miten painostus ilmeni?

7. Koitko syrjintää/karttamista?

Valitse sopivin vaihtoehto

Kyllä

Ei

Mikäli vastasit kyllä, kuvaile kokemaasi. Miltä tahoilta ja miten syrjintä/karttaminen ilmeni. Minkälaisia vaikutuksia sillä oli elämääsi ja keihin nämä vaikutukset ulottuivat?

8. Yhteisöstä irtautuminen toteutui ilman että mikään elin tai uskontokunnan edustaja kuulusteli tai puhutteli?

Valitse sopivin vaihtoehto

Kyllä

Ei

Mikäli vastasit ei, kuvaile kokemaasi.

9. Tarvitsitko mahdollisesti tukea irtautumisessasi?

Valitse sopivin vaihtoehto

Kyllä

(3/3)

Ei

Mikäli vastasit kyllä, millaista tukea ja keneltä sitä sait?

Muuta

10. Millaiset asiat parantaisivat irtautujan tilannetta?

11. Mitä toivoisit että sosiaalialalla ymmärrettäisiin Jehovan todistajuudesta irtautumisesta?

Jehovan todistajien tiedottaja Veikko Leinonen on julkisuudessa esittänyt, että jos joku eroaa tai erotetaan jehovan todistajista, niin uskonnollinen yhteys katkeaa mutta perhesiteet ja perheen jäsenten välinen rakkaus säilyy.

12. Mitä mieltä olet tästä väitteestä ja miten se toteutui kohdallasi?

13. Sana vapaa.